

Utorak, 17. maj 2005.
Svedok Fatmir Limaj
Otvorena sednica
Optuženi su pristupili Sudu
Početak u 14.18 h.

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA PARKER: Dobar dan. Želimo vam dobrodošlicu posle vaših brojnih obaveza tokom pauze [u sudskom procesu]. Pre nego što formalno damo reč gospodinu Mansfieldu, da li ima još nekih nerešenih pitanja koja su pokrenuta tokom ove pauze [u sudskom procesu], u vezi sa dostavljanjem materijala Odbrane na osnovu *Pravila* [o postupku i dokazima] koji su potrebni da bi počelo izvođenje dokaza Odbrane? Izvolite, gospodine Whiting.

TUŽILAC WHITING: Da, časni Sude. Hvala. Postoje dva manja pitanja, a oba se odnose na odbranu gospodina Musliua. Kao prvo, nama je obećan potpuniji rezime po *Pravilu 65ter* izjave po *Pravilu 92bis* i to pre nekog vremena. A koliko sam shvatio, mi smo ih dobili danas, samo nekoliko minuta pre nego što smo ušli u sudnicu. Ja nisam imao priliku da to pogledam. Pod pretpostavkom da su oni kompletni, onda je to pitanje rešeno.

SUDIJA PARKER: A da li ste imali izjave?

TUŽILAC WHITING: Ne, časni Sude. I to je moje sledeće pitanje. Ja sam...

SUDIJA PARKER: Jer ako ste imali izjave, onda bih pomislio da rezime i nisu toliko bitan?

TUŽILAC WHITING: To je tačno, časni Sude. Da smo imali izjave, mi ne bismo insistirali na rezimeu. I naravno, želeli bismo da budemo u mogućnosti da se složimo oko izjava po *Pravilu 92 bis* ali to ne možemo da učinimo dok ne vidimo te izjave. Ako nemamo te izjave, to takođe onemogućava naše pripreme da bismo mogli da odgovorimo na argumente Odbrane. Gledajući samo na brzinu ove rezimee, čini mi se da ima izgleda da ćemo moći da se složimo sa ovim izjavama u vezi sa *Pravilom 92bis*. Na osnovu ovih rezimea izgleda da oni zadovoljavaju zahteve *Pravilnika*, tako da bih zamolio da se izjave dostave što je moguće pre Tužilaštvu. Ako je potrebno, one mogu da se rediguju ili ako je potrebno, takođe, možemo o njima da raspravljamo. I kao krajnja mogućnost je da se svedok dovede i da svedoči uživo.

SUDIJA PARKER: To se samo odnosi... izvinjavam se. To se odnosi samo na svedoke po *Pravilu 92bis*?

TUŽILAC WHITING: Pa, to je tačno. Nažalost, još uvek mislim da nema pravila koje bi tražilo od Odbrane da dostavi izjave ostalih svedoka koji će svedočiti *viva voce*. Ako bi postojala takva pravila, ja bih...

SUDIJA PARKER: Da li ste vi predviđali koristeći reč "još" da će se nešto promeniti?

TUŽILAC WHITING: Zapravo, bilo je nekih rasprava o tome.

SUDIJA PARKER: Da, bilo je rasprava. Nažalost, ja jesam član Komiteta za izmenu Pravilnika.

TUŽILAC WHITING: Neću uticati na Sud po ovom pitanju. U svakom slučaju jasno je kako sada glasi Pravilnik. Mi bismo, svakako, cenili ako bismo mogli da dobijemo prethodne izjave i drugih svedoka ali nemamo pravnu osnovu da insistiramo da nam se to dostavi. Dakle, da, odnosi se samo izjave svedoka po *Pravilu 92 bis* i mi, naravno, moramo da imamo izjave, da bismo mogli da iznesemo svoj stav. I kao što sam rekao na početku, ova pitanja se odnose samo na gospodina Musliua. A ovo, kada je reč o izjavama po *Pravilu 92bis*, mislim da se takođe odnosi na odbranu gospodina Limaja, jer oni su predložili uvođenje izjava po *Pravilu 92bis*. Mislim da Odbrana gospodina Balae nije predložila uvođenje bilo kakvih izjava po *Pravilu 92bis* ali možda grešim.

SUDIJA PARKER: Pre nego što sednete, gospodine Whiting, dokle ste došli sa spiskom dokaznih predmeta i kopijama dokaza?

TUŽILAC WHITING: Pa, to je sledeća stvar koju sam hteo da kažem. Kada je reč o timovima Odbrane gospodina Bale i gospodina Limaja, primili smo oba spiska i kopije dokaznih predmeta u poslednjih nekoliko dana. Kada je reč o gospodinu Musliu, nismo dobili ni spisak dokaza, ni dokaze, pa bih ponovo zamolio da nam se to dostavi ili da uđe u zapisnik da nema dokaza.

SUDIJA PARKER: A šta je sa izveštajima svedoka-veštaka?

TUŽILAC WHITING: Dobili smo izveštaj jednog svedoka-veštaka i o tome smo raspravljali sa Odbranom i dogovoreno je da će on svedočiti sledeće nedelje. To je drugi svedok. Bilo je indikacija da će se uvesti dodatni veštaci preko rezimea po *Pravilu 65ter* ali nismo još dobili te izveštaje i urgirao bih da se ti izveštaji dostave što je pre moguće.

SUDIJA PARKER: Da li ima još nešto što pretpostavljate da će da iskrсне?

TUŽILAC WHITING: Ne, časni Sude.

SUDIJA PARKER: Hvala. Možda bi bilo zgodno da počnemo sa gospodinom Topolskim.

ADVOKAT TOPOLSKI: Časni Sude, ako treba da počnem tako što ću da se izvinim, ja ću to da učinim. Gospodin Whiting je sasvim u pravu. Rezimei po *Pravilu 65ter*,

kompletna verzija, dostavljeni su danas. Da li mogu da zamolim da nam se dozvoli, kada je reč o svedocima po *Pravilu 92bis*, da se sastanemo sa gospodinom Whitingom i nadam se da ćemo naći odgovarajuće vreme da se izjave dostave u nepotpisanom obliku. I to u ovom trenutku zahteva da se ili fizički ili elektronski te izjave pošalju na Kosovo/Kosovë, da se pogledaju, provere, potpišu i vrate. Dakle, to je jedan proces koji je u toku u ovom trenutku dok se ja vama obraćam. Kada je reč o dokazima, moguće je, i naglašavam, moguće je, sa izuzetkom jednog ili dva video snimka, mi se ne oslanjamo ni na kakve dokazne predmete, koliko sam ja shvatio predmet gospodina Musliua, osim, naravno, onih koji su već uvedeni kao dokazni predmeti Tužilaštva tokom izvođenja dokaza Tužilaštva. Postojala je značajna teškoća prilikom gledanja video snimka u Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija [UNDU], za vreme ove pauze Suda u ovom predmetu. To je rešeno. Mi ćemo se ponovo, uz vašu dozvolu i dopuštenje, direktno obratiti gospodinu Whitingu i njegovom timu u vezi sa ovom stvari u nadi da neće biti poteškoća u toku prezentacije ovog materijala ukoliko to odaberemo kao deo dokaza u predmetu gospodina Musliua, što po sadašnjem predviđanju može da se dogodi najranije kroz mesec dana. Ali, časni Sude, to ne bi trebalo da se uzima kao izgovor ili opravdanje za bilo kakvo dalje odlaganje kada je reč o svim aspektima. Ja mogu da vam garantujem da mi nismo uzalud potrošili ovu pauzu. Kao što možete da pretpostavite, članovi našeg tima su fizički raspoređeni u različitim zemljama a gospodin Musliu je ovde, tako da se nadam da Pretresno veće shvata kakve smo mi dodatne teškoće imali sa svim tim problemima. A ponovo, kao što sam i počeo, ukoliko je to izazvalo bilo kakve probleme Pretresnom veću, ja se izvinjavam. Mi svakako želimo da ispunimo sve zahteve iz Pravilnika i trudimo se da to uradimo što kompletnije i što je pre moguće.

SUDIJA PARKER: Hvala, gospodine Topolski. Sada se obraćam gospodinu Guy-Smithu i gospodinu Mansfieldu.

ADVOKAT MANSFIELD: Da. Dobar dan. Pozicija je što se nas tiče takva da je praktično sve kompletirano. Kada je reč o izjavama po *Pravilu 92bis*, Tužilaštvo je dobilo naše rezimee. Mislim da to nije sporno. To se odnosi na tri svedoka koji iznose činjenice o tome koliko se Fatmir Limaj pojavljivao na televiziji u različito vreme i mislim da to neće biti sporno pitanje. Mi nemamo još njihove izjave, ali čim budemo imali, pobrinućemo se da Tužilaštvo dobije te izjave, kao što je i tražilo. Dakle, to je rešeno. Kada je reč o izveštajima veštaka, ako mogu da pređem na tu temu, jasno je da je spisak dostavljen. Zahvalni smo što je postignuta saglasnost sa gospodinom Churchom, koji može zapravo da dođe samo sledeće nedelje i postignuta je saglasnost oko termina kada će on da svedoči. Kada je reč o drugom veštaku, to je profesor Wagenaar – a njegovo ime vam je verovatno poznato iz drugih predmeta – on je kod nas na spisku pod brojem 16 i on se bavi procesom identifikacije, generalno govoreći. I u ovom predmetu mi imamo nacrt njegovog izveštaja. Mi čekamo da sa njim održimo zajednički razgovor. I u stvari, njegovo svedočenje se odnosi na svu trojicu optuženih u ovom predmetu. U ovom trenutku on je zauzet i ne znam da li ćemo moći da ga pozovemo na vreme u našem predmetu ali nadamo se, ako se sve to bude rešilo, kao što je gospodin Topolski rekao, da on neće početi sa izvođenjem dokaza za mesec dana, tako da će možda profesor svedočiti u okviru ili pri kraju njegovog izvođenja dokaza, tako da moramo na taj način da rešimo tu situaciju. Žao mi je što je to uzelo malo više vremena i malo usporilo ali takva je

situacija. Dakle, da li bih mogao odmah da kažem gospodinu Whithingu da u ovom momentu ne mora da se brine da će to biti deo slučaja gospodina Limaja. Tvrđim da neće.

SUDIJA PARKER: Hvala za sada. Izvinjavam se, gospodine Topolski. Veštaci osim gospodina Wagenaara?

ADVOKAT TOPOLSKI: Časni Sude, postoji mogućnost da bude još samo jedan veštak, a to je psiholog koji je jednom video gospodina Musliua u ranijoj fazi ovog suđenja. S njim će se sastati gospodin Powles i drugi članovi mog tima tokom iduće nedelje i raspravljati sa njim o daljim konsultacijama i tek onda ću znati da li mogu da kažem gospodinu Whithingu da li postoje ozbiljni izgledi da će se koristiti bilo kakav iskaz tog svedoka, kao deo izvođenja dokaza u predmetu gospodina Musliua. Ja shvatam da je takva kategorija iskaza od dvostruke važnosti da se što ranije dostavi izveštaj takvog veštaka. Ali ponavljam, časni Sude, bilo je teškoća u vezi sa donošenjem odluke da li će taj veštak svedočiti. A sada ne želim da ulazim u detalje u vezi sa tim. Osim ako se to od mene traži, neću to sada razrađivati, ali to je još jedina zamisliva oblast ekspertize koja bi uopšte mogla da se dotakne slučaja gospodina Musliua.

SUDIJA PARKER: Hvala vam. Gospodine Guy-Smith, da li ima ikakvih izgleda da ćete vi dovesti veštake u ime vašeg klijenta?

ADVOKAT GUY-SMITH: Postoji mogućnost da će doći jedan veštak s kojim se trenutno obavljaju konsultacije i on se direktno bavi pitanjima koja se tiču gospodina Balae i bavi se njegovim fizičkim stanjem. Da li će on doći do nekih zaključaka koji bi se direktno ticali ovih pitanja i dalje je otvoreno. I mi ćemo imati odgovor na to u relativno bliskoj budućnosti.

SUDIJA PARKER: Gospodine Whiting, gospodin Topolski je sugerisao da je moguće da će se voditi rasprava u vezi sa rezimeima po *Pravilu 92bis* i izjavama i kopijama dokaza. Da li vi to smatrate odgovarajućim u ovom trenutku?

TUŽILAC WHITING: Smatram časni Sude - kada je reč o dokazima i izjavama po *Pravilu 92bis*. Svakako da je to nešto što mi smatramo zadovoljavajućom situacijom i ne predviđamo da će biti bilo kakvih teškoća. Međutim, želim da ukažem na dve stvari. Prva je u vezi sa dokazima. Čuo sam za potencijalne video snimke na koje bi možda Odbrana gospodina Musliua mogla da se oslanja. Ja sam za to već čuo pre nekoliko nedelja... mislim od gospodina Powlesa. Samo bih rekao da Odbrana kao i Tužilaštvo greše po pitanju obelodanjivanja. Kada nisu sigurni da li će neki dokazni predmet da se upotrebi, to ne bi trebalo da bude ni u poslednjem trenutku kada je potpuno izvesno da je dokazni predmet već obelodanjen. Molio bih da se, kad se to uzme u obzir, obelodane što je pre moguće. Druga stvar tiče se veštaka i sada sledim nešto što je rekao gospodin Topolski u vezi sa potrebom da se izveštaj veštaka ranije obelodani. *Pravilo 94bis*, naravno, govori o zahtevu da suprotna strana ima 30 dana za odgovor na izveštaj veštaka - da li će da ga prihvati ili će da zahteva unakrsno ispitivanje. I mislim da ne treba da se smatra da je taj period od 30 dana neki minimalan period za obelodanjivanje. To nije isto kao kada obelodanimo izveštaj i pozovemo svedoka za 30 dana. Sa veštacima često je potrebno

mnogo više vremena da bi se obradio izveštaj, da bi se konsultovalo sa drugim veštacima, da bi se u celini pripremili za tog veštaka i eventualno nabavili veštaka sa kojim bi se konsultovalo Tužilaštvo. Kada je reč o izveštaju veštaka Churchera, mi smo dobili taj izveštaj gotovo tačno 30 dana pre njegovog pojavljivanja i prilično je teško da se Tužilaštvo u celosti pripremi za takvog veštaka, ali je to ipak bilo moguće jer taj veštak odgovora na svedočenje našeg veštaka. Ali kada je reč o izveštaju gospodina Wagenaara, ja sam zabrinut, zato što ne znam da li će 30 dana biti dovoljno da mi pripremimo odgovor na taj izveštaj, i tako vreme sada teče. Odbrana mi je rekla da predviđaju da će taj veštak doći od danas za šest nedelja. Ako taj izveštaj ne dobijemo brzo, nećemo imati dovoljno vremena da pripremimo odgovor na to, posebno zbog toga što se on, izgleda, bavi sa svom trojicom optuženih. Tako da ne znam. Možda bi bilo moguće da se odredi datum kada bi taj izveštaj trebalo da bude nama dostavljen, posebno zbog toga što postoji taj nacrt izveštaja. I možda bi nama mogao da bude dostavljen početkom sledeće nedelje ili krajem ove nedelje, ne znam. Ja bih zaista jako insistirao da nam se taj izveštaj dostavi što je pre moguće.

SUDIJA PARKER: Da li mogu da se obratim gospodinu Mansfieldu i pitam koliko je brzo izvodljivo da se dostavi gospodinu Whitingu barem nacrt izveštaja veštaka u nekom adekvatnom obliku, kako bi mogao da se razmotri?

ADVOKAT MANSFIELD: Da. Jedan od problema je što pokušavamo da organizujemo zajedničku konferenciju sa tim veštakom i to upravo radimo u ovom trenutku. Ali tražiću da se od danas u roku od 14 dana dostavi taj izveštaj, jer gospodin Churcher dolazi ovde sledećeg ponedeljka i mi pokušavamo da sve to uskladimo. Druga stvar, Tužilaštvo mora biti jasno da je ovaj konkretan svedok, profesor Wagenaar, već svedočio u drugim predmetima i suština onoga što će on da kaže je već određena u *Predmetu Tadić*, i mi imamo taj transkript i možemo da ga dostavimo Tužilaštvu ako ga već nemaju. Ali razumem šta hoće gospodin Whiting da zaista kaže: moramo da znamo šta kaže u ovom slučaju u odnosu na sva tri optužena. Meni bi trebalo nešto malo više vremena od sledećeg ponedeljka, zato što mi želimo da održimo zajedničku konferenciju s njim pre tog datuma. To je jedina stvar. Dakle, ako bismo mogli da imamo malo prostora u vezi s tim. Ja ću se svakako potruditi da u roku od 14 dana dostavim taj izveštaj, ali ako mislite da je to previše vremena, onda ćemo da se potrudimo da to bude u roku od deset dana.

ADVOKAT GUY-SMITH: Ako mogu ja?

SUDIJA PARKER: Da.

ADVOKAT GUY-SMITH: Ja se definitivno slažem sa ovim zahtevom. Mislim da ćemo biti u mogućnosti da vrlo brzo organizujemo tu zajedničku konferenciju. Kada se to uradi, mi ćemo gospodinu Whitingu i ostalima što je moguće pre dostaviti taj izveštaj a svakako u roku od 14 dana u skladu sa zahtevom koji je podneo gospodin Mansfield. I naravno, ako im treba nešto više vremena ili ako se jave neke poteškoće, mi sigurno ne želimo da ga gurnemo mnogo napred u odnosu na druge kada je reč o tom svedočenju.

SUDIJA PARKER: Da li imate nešto da dodate, gospodine Topolski?

ADVOKAT TOPOLSKI: Ne, hvala vam.

SUDIJA PARKER: U redu.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA PARKER: Možemo da kažemo da bi taj izveštaj trebalo da se uruči do četvrtka iduće nedelje, što je nešto manje nego što je gospodin Mansfield zatražio ali se nadamo da će biti dovoljno vremena. A ukoliko postoje drugi izveštaji veštaka, očigledno je da se i na njih odnosi zabrinutost koju je izrazio gospodin Whiting. I nadamo se da ćete blagovremeno gospodinu Whitingu saopštiti svoju odluku o eventualnom pozivanju veštaka i ukoliko se neki veštak ozbiljno razmatra za dovođenje u sudnicu, da se onda što je pre moguće dostavi nacrt njihovih izveštaja, kako ne bi došlo do praktičnih problema koji bi onda doveli do odugovlačenja suđenja i vršenja nepotrebnog pritiska na bilo koju stranu. Što se tiče drugih stvari, Pretresno veće je voljno da prihvati predlog gospodina Topolskog da se predstavnici sastanu kako bi razrešili ova pitanja. I to ostavlja Pretresnom veću samo još jednu brigu. A to je da se ispoštuju procene o dužini trajanja predmeta Odbrane, tako čvrsto date pre pauze. Izvolite, gospodine Mansfield.

ADVOKAT MANSFIELD: Generalno jeste. Što se tiče mog slučaja, to jest slučaja gospodina Limaja, zato što nismo bili svesni da će dva dana ove nedelje biti izgubljena, bojim se da procena o tri nedelje prelazi u četvrtu iz čiglednih razloga. Ali to je jedina izmena. Inače, mi smo relativno čvrsto uvereni da ćemo se držati krajnjih rokova. Sve u svemu, po mom mišljenju smo, u stvari, u istoj poziciji, ali ne želim da govorim u ime drugih, ali nadam se da ćemo ispoštovati rok.

SUDIJA PARKER: Izgleda da vaša lista svedoka na prvi pogled govori suprotno.

ADVOKAT MANSFIELD: Da, bojim se da tako izgleda na prvi pogled. A kad pogledate po drugi put... a mi smo to rekli gospodinu Whitingu, mi ćemo, u stvari, večeras odlučiti da li nam je zaista potrebno... mi smo prihvatili predlog koji je gospodin Whiting ranije dao, u vezi sa obelodanjivanjem. Dakle, to je ono što ćemo da uradimo. To je spas za svedoke. Ali već smo rekli vrlo jasno i ja sam mu sigurno i lično ostavio poruku krajem dana i sada kažem da nije verovatno da ćemo ih sve pozvati, jer se neki od njih ponavljaju, a mi zbilja ne želimo da se time bavimo više od jednom, ako to nije zaista neophodno. Tako da će biti manje svedoka nego što je na spisku a neki od njih će vrlo kratko da svedoče. Najduža svedočenja biće ove nedelje i iduće nedelje, a ostali bi trebalo da se relativno brzo smenjuju. Eto, tako smo do toga došli.

SUDIJA PARKER: A da li ima još nekih revizija ranijih procena? Vidim da gospodin Guy-Smith nema. Gospodine Topolski, izvolite?

ADVOKAT TOPOLSKI: Pa, nakon što sam otišao, mislim da je gospodin Powles rekao da će nama biti potrebne dve ili tri nedelje, mislim na slučaj gospodina Musliua i ja sam se saglasio sa tom procenom. Ali možda bih sada ipak morao da kažem nešto u vezi sa

predmetom nagodbe o ovim svedocima po *Pravilu 92bis*. Ali ja lično ne vidim teškoće u tome. A procenu od dve do tri nedelje u slučaju Musliua dao sam kao moguću, posle diskusije sa gospodinom Powlesom. I dakle, da ukratko odgovorim na vaše pitanje, časni Sude, nema nikakvih revizija našeg spiska svedoka. I ne samo to, nego mislim da ćemo se mi naći u sličnoj situaciji kao i gospodin Mansfield, odnosno da nećemo pozvati sve svedoke koji su na spisku.

SUDIJA PARKER: Hvala, gospodine Topolski. Naravno, i vi i gospodine Mansfield svakako ste svesni toga da se, bez sumnje, Tužilaštvo pripremalo za ceo spisak. Ako uklonite značajan broj imena, zadatak postaje praktičniji i izvodljiviji, kao i za Pretresno veće, ako spisak može da se revidira.

ADVOKAT TOPOLSKI: Časni Sude, ako mogu tako da kažem, mislim da govorim u ime čitavog tima Odbrane. I mi smo se pripremali za sve svedoke Tužilaštva koji su trebali da budu pozvani kao deo njihovog predmeta i bilo mi je drago kada je gospodin Whiting bio u prilici da nam redovno saopštava da želi da pozove ovog ili onog ili nekoliko svedoka, zapravo, mnoge svedoke. I mi ćemo na taj način uzvratiti kako najbolje možemo. Ovo je primer, ako mogu da kažem, visokog nivoa saradnje i ne vidim razlog zašto ne bismo mogli tako i da nastavimo.

SUDIJA PARKER: Pretresno veće je zahvalno na dosadašnjim naporima zastupnika i očekuje da se tako i nastavi. Gospodine Mansfield, ovo nas dovodi do početka vašeg slučaja.

ADVOKAT MANSFIELD: Da. Da li mogu da pozovem odmah Fatmira Limaja?

SUDIJA PARKER: Molim gospodina Limaja da dođe do mesta za svedoke.

ADVOKAT MANSFIELD: I dok on to radi, da li mogu da proverim sa vama, časni Sude, da li postoji spisak dokaznih predmeta koji bi trebalo da imate, a to su uglavnom karte. Uglavnom su to karte a postoji i DVD koji ćemo možda da dobijemo danas, a možda i ne. Karte se nalaze na vašem DVD-u. Nemamo ih na papiru. Možda ćemo ih imati sutra.

SUDIJA PARKER: Hvala vam. Gospodine Limaj, molim vas, budite ljubazni pa pročitajte svečanu izjavu koja se nalazi na kartici pred vama.

OPTUŽENI LIMAJ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA PARKER: Hvala vam. Izvolite, sedite. Izvolite, gospodine Mansfield.

svedok Fatmir Limaj

GLAVNO ISPITIVANJE: ADVOKAT MANSFIELD

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Gospodine Limaj, samo da proverim da li je sve u redu sa akustikom i da li me čujete adekvatno. Da li vam je udobno?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da, sada je u redu.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Kazali ste da je samo jedan mikrofon uključen. Možda bi trebalo da budu oba. Nisam siguran. Dva su ispred i mislim da ima još jedan. Da. Hvala. Gospodine Limaj, ja ću vam sada postavljati pitanja po hronološkom redu i mislim da je tako lakše i vama i da je lakše svima koji prate šta vi govorite. A takođe i zbog toga da bi vama bilo jasno a i svima ostalima da ćemo najveći deo današnjeg dana posvetiti pitanjima opštih događaja u ključnom periodu 1998. godine, pa i kasnije. Tako da ću da počnem sa najočiglednijim pitanjima. Počecu sa ovim pitanjem. Da li je tačno da ste vi rođeni 4. februara 1971. godine?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da. Tako je.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A gde ste rođeni?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Rođen sam u selu Banja/Banjë, koja je nekada bila opština Suva Reka/Suharekë a 1986. godine postala je deo opštine Mališevo/Malishevë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Na ovo ćemo se vraćati više puta. Ali za sada bih hteo da pređemo na dokazne predmete. Prva geografska karta, koju želim da vam pokažem, odnosi se na vašu kuću, na vaše rodno mesto i neke druge stvari. To je karta broj 1, koja se nalazi sa vaše leve strane na toj tabli.

ADVOKAT MANSFIELD: A časni Sud to ima i na CD-u, ukoliko želite da pratite.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Ali selo, vaše rodno mesto vrlo jasno je obeleženo na karti broj 1. na toj tabli.

ADVOKAT MANSFIELD: Ako časni Sud takođe želi da vidi gde se tačno nalazi Banja/Banjë, njegovo rodno mesto, to je takođe obeleženo kao dokazni predmet Tužilaštva broj P1, karta broj 6.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Ne znam da li to vidite sa svog mesta, ali molim vas pokažite mi gde se nalazi vaše rodno mesto na karti sa vaše leve strane?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Banja/Banjë je ovde.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Ako je to prihvatljivo, zatražicu i sada i kasnije da obeležite brojeve mesta na karti. Molim vas zaokružite to ključno područje. Ovdje imate olovku koju možete da upotrebite. Budite ljubazni pa ustanite i obeležite to da možemo da vidimo. Samo zaokružite selo Banja/Banjë.

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: *(svedok obeležava)*

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Hvala vam. Prvo pitanje u vezi sa vašim rodnim mesto glasi: koliko je to mesto imalo stanovnika? Naravno, niste mogli znati kada ste vi rođeni, očigledno, koliko je bilo tamo stanovnika ali, približno rečeno u nastupajućim godinama, koliki je broj stanovnika tog sela?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ako govorimo o današnjem vremenu, sigurno ima oko 3.000 stanovnika. Međutim, želim da vam kažem da je Banja/Banjë vrlo divno turističko selo, i za razliku od drugih sela u opštini Mališevo/Malishevë, ovo selo je dosta razvijeno. I zbog toga, ljudi često dolaze iz drugih krajeva i naseljavaju se. Ali uopšteno, broj stanovnika, rekao bih, da je oko 3.000.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Sada želim nešto da vas pitam o vašim roditeljima i vašoj porodici. Kao prvo, koliko braće i sestara imate?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Kao što sam to rekao u svojoj Uvodnoj reči [16.11.2004.], ima nas trojica braće i tri sestre.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A što se tiče vaših roditelja, da li je neko od njih radio u tom periodu o kome govorimo a mislim na period od 1971. godine pa nadalje? Da li su oni radili za vreme tog perioda vremena?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da. Moj otac radi od svoje 14, 15 godine. Ali stalni posao dobio je prvi put u Sarajevu. Ako se ne varam, početkom 1960-tih godina i radio je do 1982. ili 1983. godine, kada se vratio u Prištinu/Prishtinë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A kojim poslom se bavio od 1982. ili 1983. godine, kada se vratio u Prištinu/Prishtinë?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Pošto se vratio u Prištinu/Prishtinë, on je imao kuću, stan u Sarajevu koji je dobio od firme za koju je radio, jer u to vreme je bilo uobičajeno da preduzeća obezbeđuju stanove svojim radnicima. Nakon toga, moj otac je mogao taj stan da zameni za jedan drugi stan i ta osoba mu je pomogla da pronade posao u Prištini/Prishtinë. Radio je u *Elektoroprivredi* Kosovo/Kosovë u Obiliću/Obiliq, jer tamo je bilo teško naći posao. I on je odbio i nije hteo da se vrati na Kosovo/Kosovë sve dok nije bio siguran da će imati odgovarajući posao, kuću ili stan i pod tim uslovima je doneo odluku da se vrati.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A sada nešto o vama lično u tim ranim godinama. Gde ste pohađali osnovnu školu?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Osnovnu školu sam pohađao u svom rodnom mestu, jer kao što sam rekao, otac mi je bio u Sarajevu. Moj stric je vodio brigu o nama i mi smo živeli zajedno sa njegovom porodicom, da bi oni mogli da brinu o nama, deci, dok je moj otac u Sarajevu. Dakle, završio sam osnovnu školu u selu Banja/Banjë u opštini Mališevo/Malishevë. Kada sam završio osnovnu školu, pohađao sam dve godine srednje škole. Naime, sistem je bio takav, da su te dve godine bile neka vrsta uvodnog kursa. A nakon toga, nakon te dve godine, morali ste da donesete vlastitu odluku šta ćete dalje da učite.

prevodioci: Molim vas da malo sporije govorite.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Govorite previše brzo za prevodiocce. Tako da vas molim da govorite malo sporije. I samo da iskoristim ovu priliku da vam postavim jedno pitanje. Kada ste završili osnovnu školu? Koliko ste imali godina?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: U osnovnu školu sam pošao kada sam imao šest godina a završio sam je 1984. ili 1985. godine.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: To je osnovno obrazovanje. Gde ste pošli u srednju školu koju ste započeli?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Odmah sam nastavio srednju školu. Mislim da je to bilo 1984. ili 1985. godine. U stvari, 1985. godine. Pohađao sam dve godine u Banji/Banjë, opština Mališevo/Malishevë. To je bila paralelna škola u Suvoj Reci/Suharekë koja se zvala *Jete e re/Novi život*.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A gde ste se preselili nakon te dve godine?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Nakon dve godine, nastavio sam školovanje u srednjoj školi u Prištini/Prishtinë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A u to vreme kada ste se preselili u Prištinu/Prishtinë koliko ste imali godina?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Imao sam 16 godina.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: 16 godina. Želeo bih da zastanemo na trenutak...

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Imao sam 16 ili 17 godina.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da. Želeo bih da sada porazgovaramo o tih prvih 16 godina. Gde ste provodili najveći deo vašeg vremena, vaše mladosti?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: U mom rodnom mestu.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A gde su bili svi vaši prijatelji? Da li su i oni takođe bili u rodnom mestu ili u drugim gradovima? Gde su oni bili?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: To zapravo nije grad. To je selo. Većina prijatelja je bila iz tog područja. Nekoliko drugih je došlo iz šire okoline. Znae, Banja/Banjë je bila neka vrsta mesne zajednice i ona je obuhvatala dva ili tri susedna sela i deca iz svih tih sela pohađala su istu školu u Banji/Banjë. Sada govorim o srednjoj školi.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Za to vreme – bavimo se sa tih prvih 16 godina – da li ste imali prilike da putujete i posećujete prijatelje ili rođake u drugim mestima, ne samo u Banji/Banjë, i ukoliko jeste, u kojim selima su oni bili u tom periodu?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Porodične veze na Kosovu/Kosovë su vrlo snažne pa je bilo sasvim normalno da ja posećujem svoju širu porodicu, ako mogu tako da kažem, moje stričeve i tetke sa očeve ili majčine strane i druge rođake, jer mi smo bili prilično brojna porodica. Tako da je bilo uobičajeno da posećujemo naše rođake u drugim selima gde su živeli. Bilo je prilika kada sam i posećivao svoje prijatelje. Imao sam prijatelje u raznim selima. Održavali smo veze. Događalo se da posećujem svoje drugove

iz škole za rođendane ili u nekim drugim prilikama. Osim toga, bilo je i drugih prilika kada smo se posećivali i to je bio deo svakodnevnog života i rada, jer sve su to bila sela koja su bila u okolini i vrlo blizu jedna drugom.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Očigledno postoji razlog za ovo pitanje, tako da vas molim da se ponovo vratimo i pogledamo tu kartu. Pominjali ste sela u koja ste išli u posetu rođacima i prijateljima. Da li možete na karti, gde ste već obeležili selo Banja/Banjë, ako postoje druga sela koja ste posećivali tokom tih prvih 16 godina, da ih takođe obeležite kao što ste to već uradili? To vam je na levoj strani na tabli.

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Budite ljubazni pa mi objasnite da li želite da obeležim mesta gde su mi rođaci? Ili mesta gde sam putovao?

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Prvo ćemo da se bavimo rođacima. Tako da vas molim da ustanete i da zaokružite ona sela gde su živeli rođaci. Govorimo o vaših prvih 16 godina života. I molim vas dok to radite, izgovarajte imena sela.

prevodioci: Prevodioci ne mogu da čuju šta svedok govori.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Moraćemo da usmerimo jedan od mikrofona. Da li mogu da ponovim. Mislim da ste rekli Belanica/Bellanicë.

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Belanica/Bellanicë je rodno mesto moje majke. Ja sam tamo često odlazio dok sam bio dete zajedno sa majkom i to mesto sam tako dobro poznao, skoro kao i Banju/Banjë. Zatim imamo jedno mesto ovde.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Kažite naziv, molim vas?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Zove se Crni Lug/Carallukë, gde je živela moja tetka sa očeve strane. Onda ovde ide selo Kravasarija/Kërvasari. Tamo smo često odlazili jer je tamo moj ujak imao rođake. Zatim selo Landrović/Lladroviq. Tamo su živеле moje tetke po ocu. Zatim Blace/Blacë. Tu je bilo nekih daljih rođaka, ali za nas je to bilo normalno da posećujemo čak i dalje rođake... za vreme sahrana ili venčanja. Klečka/Klečkë je mesto gde je živela sestra mog oca, to je moja tetka. Ja sam nju redovno posećivao. To su neka od sela gde sam odlazio. Ima i drugih ali oni su deo opštine Suva Reka/Suharekë i nisu na ovoj karti. Ali mogu vam reći da je Suva Reka/Suharekë bila susedna opština, tako da smo imali prilike da posećujemo sva ta sela, čak i kad nismo tamo imali rođake.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Hvala. Dakle, u tom periodu...

prevodioci: Molim vas, mikrofona.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li možete da vratite mikrofona nazad? Hvala vam. Dakle, u tom periodu, a sada ću ovde na ovom mestu da vam postavim direktno pitanje: da li ste ikada za 16 godina imali priliku da odete do Lapušnika/Llapushnik?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Selo leži pored puta koji povezuje Prištinu/Prishtinë i Mališevo/Malishevë, koje u to vreme nije bilo opština, već velika mesna zajednica. Ja sam putovao pored svih tih sela koja su se nalazila kraj puta ali se

nisam tamo zaustavljao, jer nisam tamo imao nikakvog posla. Slučajno sam tuda prolazio.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Sada bih želeo da pređemo na sledeći period vašeg života. Vama je otprilike 16 godina i završavate vaše školovanje ovde i selite se u Prištinu/Prishtinë. Kao prvo, gde ste živeli u Prištini/Prishtinë dok ste završavali srednju školu?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Kao što sam rekao ranije, pošto je moj otac živeo... on je našao stan u Prištini/Prishtinë, a jedan od razloga zašto je to uradio, bio je da nama omogući da idemo u školu u glavnom gradu Kosova/Kosovë. Dok sam bio u osnovnoj školi, učio sam na albanskom preko vikenda, ali želeo sam da odem u Prištinu/Prishtinë, ali u to vreme bilo je teško preći iz jedne škole u drugu, prebaciti se u drugu školu. Tako da posle završetka dve godine srednje škole, prešao sam u Prištinu/Prishtinë, gde sam živeo u kući svog oca sa svojim roditeljima.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Samo želim ovo da vas pitam: do tog uzrasta, kada ste imali 16 ili 17 godina, da li ste bili svesni razvoja političke situacije na Kosovo/Kosovë i da li ste se interesovali za to?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ne u to vreme. Bili smo deca, tinejdžeri. To nas nije interesovalo. Međutim, događaji 1981. godine su imali uticaja na sve nas, ali možete da zamislite šta jedan petnaestogodišnjak ili šesnaestogodišnjak može uopšte da zna šta se dešava oko njega. Međutim, kao što sam rekao, imalo je uticaja.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Želeo bih sada da zastanemo na trenutak u vezi sa 1981. godinom. Kako ste vi saznali za događaje iz 1981. godine? I možda kao prvo pitanje, koji su to događaji iz 1991. godine na koje upućujete?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Godine 1981. bilo mi je 10 godina, pa sam čuo šta drugi ljudi govore, jer u mom rodnom mestu bilo je teško saznati šta se događa, pa čak i čuti o događajima izvan mesta, jer smo mi živeli na selu. Bilo je vrlo teško, jer je postojala vrlo velika cenzura. Nakon toga čuo sam od odraslih. Video sam jednog od školskih drugova, koji mi je rekao da je njegov otac u zatvoru i tako dalje. Pokret iz 1981. godine bio je studentski pokret, koji smo zvali *Proleće 1981. godine*. A cilj pokreta bio je da se popravi socijalni život Albanaca na Kosovu/Kosovë. Nakon toga, oni su zahtevali politička prava na Kosovu/Kosovë, da se Kosovu/Kosovë prizna pravo da bude sedma republika u Jugoslaviji. Nakon tih zahteva i demonstracija na ulicama, ondašnje snage Jugoslavije izvršile su pritisak i vršile su teror prema demonstrantima, kako bi ih razbili i onemogućili da iznose svoje zahteve, tako da su pohapsili na stotine ljudi. A hiljade studenata je bilo izbačeno iz škola. Neki su ubijeni. A o svemu tome sam saznao mnogo kasnije, jer kao što sam rekao... možete da zamislite da je pod komunističkim režimom bilo vrlo teško da informacije procure, jer je cenzura bila vrlo oštra. O svim tim stvarima saznao sam kasnije, u stvari, 1989. ili 1990. godine i to tek kada sam upoznao neke od tih učesnika u tim događajima.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Dolazimo sada do tog konkretnog trenutka, do 1988. godine, važne godine i iz drugih razloga, očigledno, ali 1988. i 1990. godine gde ste u to vreme studirali?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: 1988. godine počeo sam da studiram na Pravnom fakultetu u Prištini/Prishtinë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Šta ste studirali?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Studirao sam pravo.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste studirali neki konkretan aspekt prava?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Naš sistem, obrazovni sistem u to vreme je bio takav da nije bilo nikakvih podela. To je bio opšti fakultet, Pravni fakultet. Nisam imao nikakve posebne ili specijalizovane odseke.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Rekli ste da ste kasnije saznali iz svedočenja ljudi o tome šta se dešavalo 1981. godine i šta se i kasnije dešavalo. Da li ste se tokom tog vremenskog perioda dok ste bili na Pravnom fakultetu upoznali sa nekim ljudima i posebno se sprijateljili?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Kada je reč o osobama koje su učestvovala tada u tim događajima, ne. Ali sam upoznao ljude koji su uzeli učešće u tim demonstracijama. Međutim, oni nisu imali nikakvu posebnu ulogu u tim demonstracijama. Ako mislite na vođe demonstracija, nisam upoznao nijednog. Samo sam upoznao učesnike. Ovi koji su učestvovali u tim demonstracijama, i oni koji su bili uhapšeni, oni su nastavili svoje studije kasnije. I zato smo kasnije zajedno studirali i mi smo bili kolege, mada su ti ljudi bili stariji od nas. Ali imao sam priliku da se sretnem sa članovima porodica onih koji su proveli izvesno vreme u zatvoru i 1990. godine i prethodno 1989. godine. Počele su da kruže informacije o situaciji i uslovima u zatvoru u kom su bili politički zatvorenici. Takođe, imao sam priliku da čujem intervjuje koje su zatvorenici dali, na primer, Adem Demađi. On je dao intervju za jedan hrvatski list. Tako da su to bile stvari o kojima su studenti međusobno razgovarali.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Tokom vremena dok ste bili na univerzitetu – diplomirali ste, ako se ne varam, 1995. godine, dakle bavićemo se sada periodom od četiri, pet godina. Da li ste se tokom tog perioda politički angažovali?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Diplomirao sam 1994. godine. Na Kosovu/Kosovë je razvoj situacije išao veoma brzo. Kosovo/Kosovë se našlo u sasvim novoj fazi. U 1989. godini, u novembru mesecu, to vreme na Kosovu/Kosovë je poznato kao *Narodni pokret*. I taj narodni pokret je tako nazvan zato što je narod zahtevao izmene Ustava. U to vreme Srpski režim je razmatrao ustavne promene u Jugoslaviji i vodila se javna debata. Tim ustavnim promenama razmatrala se i mogućnost ustavnih promena samog Kosova/Kosovë a takođe i smanjivanje nadležnosti samog stanovništva Kosova/Kosovë. Tako da su se na tim javnim debatama izražavala mišljenja naroda, ljudi koji su bili protiv tih promena. Oni su bili protiv tih ustavnih promena. Posle tih debata počeli su protesti, javne manifestacije na kojima su građani iz svih delova Kosova/Kosovë došli u Prištinu/Prishtinë i javno izrazili svoje protivljenje namerama da se promeni Ustav i želeli su da izraze javno svoju podršku tadašnjem rukovodstvu na Kosovu/Kosovë, koje je u to vreme stalno bilo izloženo napadima od strane Komunističke partije Srbije u Beogradu. Nakon tih događaja iz 1988. godine, neki od rukovodilaca na Kosovu/Kosovë su smenjeni sa svojih položaja, a Savezna vlada, koja je bila izložena pritisku Srbije osudila

je te javne demonstracije građana Kosova/Kosovë i optužila kosovsko rukovodstvo da je jedno od organizatora tog opštenarodnog pokreta. Kao rezultat toga, neki kosovski lideri su uhapšeni, neki su bili stavljeni u izolaciju i time su bile omogućene promene, koje je Srbija sprovela 1989. godine. Želeo bih takođe da kažem da su se iza svih tih događaja nalazili mladi Kosova/Kosovë i radnici, uključujući i one koji su u to vreme radili u rudnicima na Kosovu/Kosovë. Posle tih represivnih mera koje je preduzela Savezna vlada pod srpskim pritiskom 1988. godine, posle hapšenja nekih od kosovskih lidera, govorilo se da Srbija ide ka svojoj odluci, a to je ne da promeni... to je da oduzme autonomiju Kosovu/Kosovë. U februaru 1989. godine promenio se način protestovanja. Radnici su otpočeli štrajk glađu i tako je bilo sve do trenutka kada je Savezna vlada zaustavila antiustavne postupke koje je vršio Srpski režim.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Zaustaviću vas ovde. Ovo je vrlo dugačak odgovor. Pitanje je, zapravo, bilo sledeće: u kojoj meri ste vi u tom datom kontekstu postali uključeni u bilo kakve političke razgovore, političke pokrete, političke procese? Bavimo se 1988., 1989. i 1990. godinom?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Možda je moj odgovor bio dugačak, ali ovo je iskustvo koje su svi građani Kosova/Kosovë doživeli, a ja sam takođe bio deo toga kao svaki drugi građanin Kosova/Kosovë koga je zanimala sudbina njegove zemlje.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Možda bi bilo od pomoći ako bi mogli da nam opišete – žao mi je što svodim na detalje – kako su se te promene odrazile svakodnevno na vas i na vaše kolege studente, mislim do kakvih je promena došlo na univerzitetu, na primer?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Pa, svako je to na drugačiji način doživljavao. Mi, mladi studenti, želeli smo da budemo uključeni, da budemo u rukovodstvu tih protesta, kako bismo branili svoju autonomiju. Bili smo uvereni da tražimo da se poštuju naša prava i da su te mere antiustavne. Ukratko, želeli smo da preduzmemo preventivne mere, kako bismo onemogućili da nas liše ono malo prava koja smo imali.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Na koje preventivne mere mislite kada govorite o tom periodu?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Po našem mišljenju, preventivne mere su bile da jasno stavimo vladi do znanja da građani nisu zadovoljni tim promenama i da je jedini način bio da se to jasno stavi na znanje vlastima, da se održe javne demonstracije i protesti. Dakle, želeli smo da privučemo pažnju saveznih vlasti koje su implementirale te promene u Ustav.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li su se stvari poboljšale na univerzitetu? Da li su postale bolje ili gore?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ne. Naprotiv. Sve je ispalo onako kako su ljudi strahovali da će da se dogoditi. Kao što sam već rekao, na naše proteste odgovorilo se represijom. Rekli su da smo neprijatelji Jugoslavije. To su izrazi kojima su se stalno koristili. Naročito posle 1981. godine. Hteo bih da dodam da je preko milion ljudi učestvovalo na ovim okupljanjima.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: I sada dok se krećemo kroz 90-te godine: 1990., 1991., 1992., 1993. godinu, šta se još dešavalo u vezi sa srpskom okupacijom Kosova/Kosovë tih godina? Da li možete da date opis života na Kosovu/Kosovë za mladog čoveka poput vas?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Možda je važno da istaknem da je 1989. godine Srbija merama pritiska i opkoljavanjem Skupštine Kosova/Kosovë, tenkovima sprovodila promene... provodila ustavne promene, i situacija je postala gora kada je došlo do proglašenja vanrednog stanja na Kosovu/Kosovë. A 1990. godine ili je to bilo krajem 1989. godine počelo je novo doba demokratije i višepartijski sistem je utemeljen. Neki naponi su učinjeni na Kosovu/Kosovë na kreiranju nove političke alternative. I formirane su neke političke grupacije koje su zatim transformisane u narodni pokret. 1989. godine, Parlament Albanaca Kosova/Kosovë, legitimni Parlament, odlučio je da da izjavu 2. jula, poznatu kao takvu na čitavom Kosovu/Kosovë, budući da su bili u nemogućnosti da iznesu u Parlamentu, zato što je u to vreme rukovodstvo kosovskog Parlamenta – lider je bio jedan Miloševićev čovek od poverenja – oni su izjavu dali ispred Parlamenta u dve reči, pokušavajući da daju samu suštinu. Izjava od 2. jula proglašena je nevažećom, što se događalo 1989. godine, i zato što se smatrala nezakonitom. To je bila odluka kojom je Kosovu/Kosovë ukinuta autonomija i da bi status Kosova/Kosovë, tako je rečeno, trebalo da se čeka dok se ne vidi kako će da se izmeni jugoslovenska federacija. Zato što su u to vreme ulagani naponi i u drugim republikama koje su zahtevale ustavne promene. Dakle, rečeno je da će Kosovo/Kosovë biti voljno da učestvuje u novoj jugoslovenskoj tvorevini i imati ravnopravan status sa ostalim republikama, ali Kosovo/Kosovë nije nameravalo da učestvuje u svemu tome, ukoliko i druge republike ne učestvuju. Ta izjava je poznata na Kosovu/Kosovë kao *Izjava o nezavisnosti*. Posle te odluke neki poslanici su bili uhapšeni a neki su pobešli iz zemlje. Miloševićev režim je to iskoristio da raspusti Parlament, i da zatvori sve lokalne stanice na Kosovu/Kosovë i jedinu televizijsku stanicu i novine *Koha Ditore*. Nasilje je intenzivirano na celoj teritoriji Kosova/Kosovë i od tog vremena ljudi su počeli da se otpuštaju iz najvažnijih sektora, poput policije, administracije i drugih sektora, a zatim se nastavilo i sa otpuštanjem ljudi iz privrednih preduzeća i sa izbacivanjem studenata iz škola.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Zaustaviću vas za trenutak. Moram da vam kažem da ste sada ponovo ubrzali. Molim vas da sporije govorite. Želeo bih da se nadovežem na kraj vašeg odgovora, kada ste rekli da je Parlament raspušten, da su televizijske stanice bile zatvorene i tako dalje, da su studenti izbacivani. Ono što mene interesuje je sledeće. Kako je to imalo uticaja na vaš svakodnevni život? Šta ste mogli vlastitim očima da vidite da se tada dešavalo, ako možete da nam opišete, u periodu nakon 1990. godine?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Svi građani Kosova/Kosovë mnogo su se bavili politikom. Nije bilo nijedne osobe koja nije pratila razvoj izbliza, jer posle svega, taj politički razvoj imao je direktan uticaj na svakoga i na svačiji život, takođe i na moj. Tako da sam i ja bio jedan od onih koji su vrlo blisko pratili razvoj tih promena, posebno odluku kosovskog Parlamenta, koja je bila vrlo dobro dočekana i to je bila odluka koju su svi građani Kosova/Kosovë priželjkivali. Tako da je vladala izvesna euforija koja se širila Kosovom/Kosovë kao i čitavom Istočnom Evropom.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Usporite. Govorite vrlo brzo. Znam da ste navikli da govorite veoma brzo, ali je vrlo teško za prevodioce da prate kao i za sve ostale. Izvinjavam se što sam morao da vas prekinem, ali molim vas da govorite sporije. Oprostite još jednom. Dakle, govorili ste o tome da je vladala neka vrsta euforije. Želim da nastavite i da nam kažete kada je došlo do raspuštanja Parlamenta, ukidanja televizije, kada su studenti izbačeni, šta se vama dešavalo? Šta ste vi videli da se zapravo događa na ulicama Prištine/Prishtinë i na drugim mestima?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: To je bilo nešto što nikome od nas nije bilo jasno, mislim, šta se dešavalo. Niko od nas nije shvatao šta se događa, niti šta će se desiti. Srpski odgovor je bio vrlo nasilan, ali mi smo verovali da Savezna vlada neće dozvoliti da se sa tim nastavi, da neće dozvoliti da stvari eskaliraju i da će se situacija promeniti nabolje. Tada su savezne institucije još uvek funkcionisale i mi smo se veoma mnogo nadali da će da se pronade neko rešenje i da će se zaustaviti te neustavne promene, naročito nakon tih prvih demokratskih promena koje su upravo započele. Dakle, ja kao mlad čovek, gledao sam blagonaklono na to što se dešavalo u Skupštini. Ali nakon onoga što se desilo, mi smo razume se uvideli da stvari ne mogu da se nastave istim tokom, i nadali smo se promeni. I mi smo nastavili sa našim svakodnevnim aktivnostima, kao građani, kao studenti. Počelo je novo vreme 1990. godine. Svako je nešto radio. To je bila, kao što sam rekao, neka vrsta euforije. Ljudi su slobodno počeli da izražavaju svoja mišljenja. Videli su da postoji mogućnost da se stvari poboljšaju. Mi imamo taj fenomen *krvne osvete*. To je bio jedan običaj, koji je nažalost vladao na Kosovu/Kosovë do skora. I nadali smo se da to može da se promeni u novim okolnostima. I kao rezultat toga postojala je inicijativa grupe studenata i bivših političkih zatvorenika koji su nastojali da pomire krvno zavađene ljude. U to vreme bili su pušteni neki politički zatvorenici koji su bili osuđeni na osnovu onoga što su rekli usmeno, javno. Tako da sada niko nije prihvatao da budu zatvoren. Oni ljudi koji su bili među glavnim učesnicima događaja iz 1981. godine bili su oslobođeni i pušteni kućama. Tako da su i oni postali aktivni u tom novom procesu potiranja *krvne osvete*. Skoro čitava elita priklonila se tom trendu, intelektualna elita Kosova/Kosovë. Pod vođstvom našeg poštovanog profesora i dobro poznatog Antona Cete taj pokret je postao veoma aktivan. I u 1991. godini sve naše aktivnosti bile su usmerene ka pomirenju krvno zavađenih, i uspeli smo da pomirimo nekih 1.600 porodica. Možda ta cifra nije tačna, ali manje-više toliko je bilo porodica koje smo oslobodili njihove izlolanje i straha od krvne osvete. U to vreme studenti su bili angažovani u svojim opštinama u kojima su živeli i ja sam se takođe bavio pomirenjem krvno zavađenih porodica u opštini Mališevo/Malishevë i na nekim drugim mestima. I osnovali smo veća za pomirenje krvno zavađenih. Ljudi u to vreme, i mladi ljudi na Kosovu/Kosovë gajili su posebno poštovanje za ono što su studenti radili. To je bilo manje-više ono što smo radili. Kao mladi ljudi nismo se osvrtni, nismo uzimali ozbiljno šta se događalo u Srbiji, nadajući se da će Savezna vlada staviti tačku na to što se događa ako je stvarno bila zainteresovana za poboljšanje situacije.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A pre pauze, ukoliko časni Sud sada namerava da je napravi, mogu li samo da pitam sledeće: dok ste živeli u Prištini/Prishtinë – vratićemo se na trenutak na Prištinu/Prishtinë – da li ste živeli sami ili ste živeli sa nekim, sa nekim studentom ili studentima?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Mislim da sam uglavnom živio sa roditeljima do 1991., 1992. godine, ako se ne varam, kada je, kao što sam rekao, Srpska vlast isterala studente iz svojih zgrada, domova i sa javnih mesta. I kao i svi ostali građani u Prištini/Prishtinë i ja sam prihvatio jednog studenta da živi sa mnom, kao čin solidarnosti i kako bih odgovorio na pritisak koji je vršila Srpska vlast, i tako smo im rekli da mogu da isteraju studente iz studentskih domova, ali ne i iz naših kuća. I tako je za nekih šest meseci 20 studenata živelo u kući mog oca, studenata koji nisu mogli da žive u studentskim domovima. I to je bio slučaj sa svim ljudima u Prištini/Prishtinë koji su prihvatili besplatno studente u svoje domove, kako bi mogli da nastavu svoje studije.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li se sećate neke osobe s kojom ste delili kuću u tom vremenskom periodu?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da. Sećam se velikog broja ljudi iz tog vremena.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li je neko od njih kasnije, 1997. i 1998. godine postao važna ličnost? Neko iz tog vremena?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Niko konkretan. Ne iz tog vremena.

ADVOKAT MANSFIELD: Časni Sude, ne znam kada ste nameravali da napravite popodnevnu pauzu, ali...

SUDIJA PARKER: Hvala, gospodine Mansfield. Moraćemo da napravimo pauzu od pola sata zbog promena traka.

ADVOKAT MANSFIELD: Da.

SUDIJA PARKER: Nastavićemo u 16.05 časova.

(pauza)

SUDIJA PARKER: Izvolite, gospodine Mansfield.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Gospodine Limaj, bavili smo se vašim univerzitetskim danima kada ste bili student, ali želeo bih da to ostavimo po strani i da se pozabavimo jednim drugim događajem u vašem životu. Da li je tačno da ste se 1989. godine, upravo početkom tog perioda, oženili?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Još jednom, molim vas budite ljubazni pa ustanite i obeležite nam na karti sa leve strane selo iz kog je vaša supruga. Mislim da se nalazi na karti. I takođe recite naziv sela.

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: *(svedok obeležava)* Selo se zove Moralijsa/Marali.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Molim da se sada okrenete prema onom mikrofONU koji ste ranije koristili. Koliko sam shvatio, nisu sva deca rođena dok ste bili student, ali neka jesu. Da li je tačno da vi imate četvoro dece?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Pošto ovo nije sporno, verovatno mogu da vam postavim sugestivno pitanje o godinama rođenja. Sin je rođen 1990. godine. Imate i tri ćerke. Jedna je rođena 1993. godine, druga je rođena 1995. godine, a treća 1999. godine. Da li su to tačne godine njihovih rođenja?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Gde je živela vaša porodica? Vi ste bili tada na fakultetu. Da li su oni živeli sa vama u Prištini/Prishtinë ili su živeli u jednom od sela sa porodicom?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Pa, najveći deo vremena su živeli na selu.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Izvinjavam se. Da li možete da budete precizniji. Možete li da kažete u kom selu su živeli? Možda je očigledno...

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: U mom rodnom selu Banja/Banjë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Koliko često u tom periodu – još uvek se bavimo periodom od 1989. godine pa do 1990., 1991., 1992. godine – koliko često ste ih viđali? Da li ste odlazili tamo vikendima? Da li možete da nam opišete šta se tada dešavalo?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Za vreme studija odlazio sam preko vikenda i tokom školskih raspusta.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li su oni ikada dolazili da vas posete u Prištini/Prishtinë ?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Jesu, naravno.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Pre pauze rekli ste da ste diplomirali 1994. godine. Ali pre nego što dođemo do te godine, želeo bih da se pozabavimo drugim događajima na fakultetu. Da li je u jednom trenutku nametnut jedan oblik segregacije na Univerzitetu?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: To se desilo pre nego što sam počeo da studiram, još za vreme mog srednjoškolskog obrazovanja. U moje vreme i Srbi i Albanci su pohađali školu. Međutim, 1989. godine, nakon što je režim u Beogradu širio svoju propagandu i nakon što je Milošević stvorio jedan nacionalistički program, Srbi su počeli da govore da im prete studenti, i policija je počela da dolazi u škole. U srednjoj školi koju sam ja pohađao, postojala je segregacija i Srbi su bili odvojeni. Mislim na novu zgradu u kojoj su bili bolji uslovi. Međutim, većina učenika su bili Albanci. Tako da je taj ulaz u školu bio podeljen i sada su postojala dva ulaza. Jedan je bio takozvani zvanični ulaz koji su koristili uprava škole i profesori. Drugi ulaz je bio za učenike. Ne znam ko je donosio te odluke, ali sada je zvanični ulaz korišćen samo za učenike srpske nacionalnosti a uobičajeni ulaz koji su ranije koristili svi učenici, sada su koristili učenici albanske

nacionalnosti. Pored toga, Savezna policija, odnosno Srpski MUP, jer to je uglavnom bio MUP koji je delovao pod kišobranom Savezne policije, bio je prisutan sve vreme u školskom dvorištu. I to se nastavilo sve do mojih univerzitetskih dana.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A šta je bilo sa nastavom, sa školskim programom i upotrebom albanskog jezika na Univerzitetu u tom periodu? Šta se desilo po tom pitanju?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Molim vas, da li možete da ponovite pitanje?

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da. Pored segregacije, odnosno da su Srbi bili odvojeni od Albanaca, sada ćemo da idemo po fazama - da li je bilo dozvoljeno držati nastavu na albanskom jeziku?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Za vreme pohađanja srednje škole, da. Nismo imali problema kada je reč o upotrebi albanskog jezika, jer je na snazi bio program kosovske Vlade. Međutim, došlo je do promena nakon što je raspuštena Skupština Kosova/Kosovë, pa je promenjen nastavni program i Albanci nisu prihvatili taj program.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Pošto ste diplomirali 1994. godine, kakve su bile vaše namere? Šta ste vi lično želeli da radite u to vreme?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Pošto sam diplomirao 1994. godine moje namere su bile da nastavim postdiplomske studije i zbog toga sam se upisao na postdiplomske studije na Univerzitetu u Prištini/Prishtinë na Odseku za upravu i političke studije. U to vreme postojala su samo tri ili četiri odseka na postdiplomskim studijama i ja sam odabrao taj odsek. Odlazio sam na predavanja i tako dalje.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: I pretpostavljam da ste vi ostali da živite u Prištini/Prishtinë?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Sada ćemo da se bavimo periodom postdiplomskih studija, od 1994. godine i nadalje. Kakva je bila politička situacija po vašem shvatanju i na osnovu vašeg iskustva? Znači, u tom periodu od 1994. godine pa nadalje?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Od 1994. godine pa nadalje, došlo je do značajnog razvoja na Kosovu/Kosovë, značajnog za budućnost zemlje. Kao prvo, većina stanovništva na Kosovu/Kosovë izabrala je svoje političke lidere koji bi branili političke interese Kosova/Kosovë. Tako da je svako preduzeo svoj zadatak. Drugi važan događaj koji se desio u to vreme je donošenje Ustava Kosova/Kosovë kojim je Kosovo/Kosovë službeno proglašeno za državu. Ja sam kao student saznao za taj Ustav i imao sam ispit o Ustavu iz 1990. godine. Politička klasa na Kosovu/Kosovë organizovala je referendum o nezavisnosti Kosova/Kosovë. Većina Albanaca i ostalih nacionalnosti, izuzev Srba, učestvovala je na tom referendumu i 99 posto građana Kosova/Kosovë se izjasnilo za nezavisnost Kosova/Kosovë. Želim da dodam da je ovaj referendum na neki način održan na ilegalan način, jer vlasti to nisu odobrile. Nakon referendumskih rezultata, kao što je to i logično, politička klasa Kosova/Kosovë sada je imala mandat da ostvari nezavisnost Kosova/Kosovë, i sledeći korak je bio da se organizuju izbori. Cilj opštih izbora bio je da

politička klasa Kosova/Kosovë dobije legitimitet građana Kosova/Kosovë. Odaziv građana bio je masovan. Oni su masovno učestvovali na izborima, i možete da zamislite u kakvim su okolnostima održani i organizovani ti izbori. Kao rezultat tih izbora odabrano je rukovodstvo, skupština, predsednik, i to je bio prvi korak prema institucionalnoj izgradnji Kosova/Kosovë. Kao građanin Kosova/Kosovë, učestvovao sam u celom tom razvoju kako bih ispunio svoju dužnost prema zemlji. Sada kada je situacija bila stabilizovana i kada smo imali svoje institucije i ljude koje su građani Kosova/Kosovë izabrali, kako bi ostvarili naš interes...

prevodioci: Molimo svedoka da govori sporije.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Hvala vam. Ako možemo ponovo da vas podsetimo, kao što smo to uradili i pre pauze - ja znam da je veoma teško, jer vi pratite svoje misli, ali molim vas da govorite sporije, kako bi prevodioci mogli da vas prate. Da li mogu ponovo da vas pitam u vezi sa izborima i stvaranjem institucija, kada su održani ti izbori?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Slobodni izbori su održani u maju 1992. godine a referendum je održan u septembru 1991. godine.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A ko je bio taj lider koji je izabran na izborima 1992. godine?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ne možemo da kažemo da je u to vreme postojao demokratski život. Rukovodstvo koje je izbilo na čelo u to vreme bilo je poznato narodu i mi nismo imali nikakvu drugu alternativu, niti nam je trebala bilo kakva druga alternativa u to vreme. Građani su glasali za Demokratski savez Kosova/Kosovë i za lidera te stranke, Ibrahima Rugovu.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Idemo dalje. Šta se dogodilo pod njegovim rukovodstvom u narednim godinama posle 1992. godine, onako kako ste vi to doživeli?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Nakon tih akcija, nakon završetka te prve euforije, nakon što je Kosovo/Kosovë imalo svoje rukovodstvo, ljudi su se nadali da će se pitanje Kosova/Kosovë uskoro rešiti, jer smo imali svoje rukovodstvo koje se zalagalo za interese svojih građana, koje će u saradnji sa federalnim institucijama to da reši. Nadali smo se da ćemo posle izbora konstituisati Skupštinu Kosova/Kosovë što je jedna normalna stvar. Zato su izbori i održani. Ali, nažalost, nije bilo tako.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Prekinuću vas sada. Nisam želeo da vas grubo prekidam, ali je zaista teško pratiti vas u ovom trenutku. Budite ljubazni pa govorite samo malo sporije. To bi pomoglo svima. Izvinjavam se. Prekinuo sam vam tok misli. Govorili ste o Skupštini Kosova/Kosovë, jer je to bila jedna od nada i aspiracija nakon izbora. Da li možete sada da nastavite i da nam kažete nešto o toj nadi u tom trenutku?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Kao prvo, izvinjavam se što brzo govorim. Trudiću se da budem mnogo pažljiviji. Kao što sam rekao ranije, politička klasa na Kosovu/Kosovë pozvala je dva puta narod da im da mandat da deluju u odnosu na status Kosova/Kosovë, za šta su se prvobitno i zalagali, kako bi se ostvarila volja naroda. I

drugo, da im daju mandat kako bi oni postali legitimni lideri i omogućili im da u praksi ostvare rezultate referenduma.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Pitanje koje želim vama da postavim je sledeće: šta ste vi lično u to vreme želili i čemu ste se nadali kada je reč o Kosovu/Kosovë?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Očekivali smo da će se u praksi ostvariti rezultati, da će se konstituisati nova Skupština za koju smo glasali, da ćemo imati političare koji će naći adekvatne načine i kanale da se reši pitanje Kosova/Kosovë i problemi na koje smo svakodnevno nailazili, i da se postepeno izgradi i rekonstruiše institucionalni život na Kosovu/Kosovë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A u vezi toga, da li ste se nadali – ja ću vam u vezi sa tim izneti nekoliko mogućih alternativa, a vi nam recite da li ste imali na umu neku od tih alternativa – da li ste želeli da Kosovo/Kosovë bude nezavisno od svih ostalih država? Da li ste želeli da Kosovo/Kosovë bude ujedinjeno sa nekom drugom državom, i ako jeste, sa kojom? Šta ste vi želeli? Šta ste očekivali?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Mislím da su u to vreme političari na Kosovu/Kosovë izneli različite alternative rešenja za Kosovo/Kosovë, sve do referenduma za nezavisnost. To znam na osnovu izveštaja koje sam čitao u medijima, izveštaja koji su objavljeni u medijima. Postojale su tri moguće opcije za rešavanje problema na Kosovu/Kosovë i problema Albanaca u Jugoslaviji u to vreme. Postojale su tri opcije, kao što sam rekao, pre referenduma i izbora, koliko se ja sećam. Jer u to vreme je još uvek postojala cela Jugoslavija. Jedna od opcija je bila da Kosovo/Kosovë bude nezavisno. Druga opcija je bila da bude neka vrsta republike koja bi se sastojala uglavnom od Albanaca koji su bili raspoređeni u tri republike Jugoslavije, znači da postoji republika u kojoj bi većinu činili Albanci. A treća alternativa je bila da se odustane od Kosova/Kosovë republike, i ta je opcija bila da se pripojimo Albaniji. To su bile tri opcije ili alternative koje je ponudila politička klasa Kosova/Kosovë u to vreme. Kada kažem "politička klasa", želim da kažem da je 1990. godine osnovano *Političko veće za koordinaciju akcije* a ono se sastojalo od pripadnika svih stranaka, svih albanskih političkih stranaka koje su u to vreme postojale na Kosovu/Kosovë, u Makedoniji, u Crnoj Gori i Albanaca u Preševu, Medveđi i Bujanovcu. To Političko veće za koordinaciju – a ja to pretpostavljam na osnovu izveštaja koje sam čitao u medijima – trebalo je da koordinira političke aktivnosti i da ujedini Albance u Jugoslaviji u to vreme, a ja govorim o 1990. godini.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A...

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Na čelu tog Koordinacionog veća bio je gospodin Rugova.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Koja od tih opcija, za koje vi kažete da su bile ponuđene javnosti, je bila opcija za koju ste vi lično bili, za koju niste bili ili niste davali nijednoj prednost?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Imam problem sa mikrofonom.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste čuli moje pitanje? Da li je sve u redu? Mogu da ponovim poslednje pitanje pa onda možemo da testiramo. Pitanje je bilo: koja od tri opcije ako je ijedna od njih... da li je u redu? U redu. Moje pitanje je sledilo iz vašeg odgovora. Vi ste izneli tri opcije koje su ponuđene javnosti Kosova/Kosovë u to vreme. Da li ste vi lično bili za bilo koju od te tri opcije ili niste?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Iskreno da vam kažem, u to vreme nisam se uzbuđivao oko toga. Za mene je bilo važno da Kosovo/Kosovë na kraju ima svoje političko rukovodstvo i smatrao sam da oni bolje znaju šta treba da se uradi.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Znamo da ste 1996. godine vi lično stupili u OVK, tako da bi bilo važno da se zna šta se dogodilo između 1994. i 1996. godine što vas je navelo da preduzmete takav korak?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Pa, razvoj događaja koji sam već pomenuo, imao je direktan uticaj na svakoga na Kosovu/Kosovë, pa i na mene takođe, pošto je od 1990. godine pa do 1994. godine ovo rukovodstvo [kosovskih Albanaca] uživalo apsolutno poverenje i neosporno poverenje, ako mogu tako da kažem. Niko nije dovodio u pitanje njihovu privrženost cilju, a neki događaji koji su se desili u to vreme doprineli su raskolu i podelama unutar ove političke klase, naročito 1993. i 1994. godine. Po prvi put smo počeli da čujemo glasove opozicije u njihovim redovima koji su kritikovali rukovodstvo, političko rukovodstvo. U tom kontekstu došlo je do podela u Demokratskom savezu Kosova. Veliki broj onih koji su doprineli osnivanju ovog pokreta počeli su da se udaljavaju od njega, jer su bili nezadovoljni. Jedan od razloga nezadovoljstva je bila činjenica da Skupština Kosova/Kosovë nije nikada osnovana, a bili su navedeni vrlo čudni razlozi, što je iritiralo mnoge ljude. Navodno, oni se nisu usudili da zasedaju zbog Srpskog režima. To su tvrdili. A sa druge strane, to isto rukovodstvo je pozvalo dva miliona ljudi da glasa. To su bili ljudi koji su se plašili da glasaju na izborima koje nije odobrila Srbija. To rukovodstvo je tražilo od ljudi da im daju mandat kako bi mogli da deluju. Te poslanike niko nije prisilio da budu izabrani. Oni su preuzeli svoje dužnosti, preuzeli su taj rizik, tako da je to bilo neobjašnjivo ljudima da shvate zašto Skupština nije počela sa svojim radom. Tako da je politika za njih... dakle, politička situacija je stagnirala. Generalno situacija je postajala sve teža. I po mom mišljenju, aktivna politika je završena sa završetkom slobodnih izbora 1992. godine.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Molim vas, da li mogu ponovo da vas zamolim da malo usporite. Vidim da ubrzavate, ili mi se samo čini. Oprostite. Samo polako. Samo polako. Govorite o završetku slobodnih izbora 1992. godine i da je tada situacija stagnirala. Dakle, pitanje koje želim da vam postavim je sledeće: da li ste vi osećali – govorili ste kako su se drugi ljudi osećali – da li ste vi osećali da je situacija nakon tih slobodnih izbora i osnivanja Skupštine stagnirala?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ja sam se lično radovao osnivanju ove skupštine, i u početku smo poverovali u razloge protiv osnivanja skupštine. Tada smo po prvi put čuli te glasove neslaganja i čitali u medijima različite izveštaje o razlozima zbog kojih Skupština nije zasedala. Ja lično nisam imao neko jasno mišljenje. Posmatrao sam tu situaciju kao običan građanin u to vreme.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Zamoliću vas sada da idemo dalje na 1996. godinu. Da li je to godina kada ste vi stupili u OVK?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Zašto ste se pridružili OVK 1996. godine?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Događaji na Kosovu/Kosovë su bili povezani. Jedan je vodio ka drugom. Život je postajao sve teži za sve nas. Građani su videli kako se politika iz aktivne pretvara u stagnirajuću. To je bila jedna faza u kojoj je život bio jako težak. Politička klasa na Kosovu/Kosovë nije ništa uradila u realnom smislu da donese bilo kakve pozitivne promene u životu ljudi, i ljudi su bili prepušteni da se bore sami za sebe. Oni koji nisu mogli da se uklope u taj robovski život su emigrirali. Veliki broj ljudi je emigrirao. Drugi deo je ostao nadajući se da će se stvari promeniti nabolje. Jedan deo je tražio alternative. Razvoj do kog je došlo, naročito posle Dejtonskog sporazuma, i česta uputstva koja smo dobijali od međunarodnih diplomata, nisu nam davala nikakvu nadu da će se stvari popraviti, da će doći do rešenja, da će u skorašnje vreme doći do rešenja za zemlju. Zapravo, kružile su glasine u međunarodnoj diplomatiji da je situacija na Kosovu/Kosovë mirna i da ne treba žuriti sa traženjem rešenja. Bilo je i onih koji su to rekli u Dejtonu, da postoje samo oni koji se bore ali da se stvari na Kosovu/Kosovë primereno razvijaju. Na Kosovo/Kosovë se gledalo samo kao na slučaj kršenja ljudskih prava. I to je bilo sve.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Želim da vas zaustavim u ovoj fazi da bismo ovo stavili u kontekst. Dejtonski sporazum je potpisan u decembru 1995. godine. Da li su predstavnici Kosova/Kosovë bili prisutni na pregovorima koji su doveli do tog sporazuma, koliko vi možete da se setite?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ne, nisu bili.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li je to bilo pitanje koje je zabrinjavalo ljude poput vas zato što ste bili isključeni iz tih pregovora?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Pa, naravno. To je bila prelomna tačka, po mom mišljenju, za način na koji su ljudi na Kosovu/Kosovë počeli da razmišljaju. Dejton je bio važan događaj. Za nas je to bio poraz, odnosno sporazum koji je pogazio sve što smo do tada uradili za političko formiranje nas kao države. To je izgledalo kao još jedna manipulacija političkog rukovodstva. Zapravo, narod je imao veliko poverenje u rukovodstvo i nisu nastojali da saznaju neke druge istine. Ali nakon tog događaja narod je počeo da shvata da postoji i jedna druga istina, da je realnost bila drugačija, i počeli su da traže druge alternative.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Sada želim da vam postavim nekoliko praktičnih pitanja. Gde ste se priključili redovima OVK? Mislim, da li je postojala neka kancelarija u Prištini/Prishtinë ili negde drugo, u nekoj kući? Gde ste to uradili?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Imao sam priliku da poznajem neke kolege studente tokom 1990-tih godina. I u jednom trenutku, krajem 1992. godine sreo sam se sa Rexhepom Selimijem. On je živeo u stanu jednog prijatelja mojih roditelja i zatim je prešao da živi u mom stanu. Ako se ne varam, kasnije smo proveli dve godine u istom stanu, i u avgustu 1996. godine tokom jednog razgovora govorilo smo o razvoju situacije,

jer je u to vreme OVK izašla u javnost sa izvesnim saopštenjima. I mi smo, naravno, bili među onima koji nisu znali... koji nisu bili dobro informisani o tome šta je istina a šta nije istina. U tom razgovoru Rexhep Selimi mi je rekao da OVK kao organizacija postoji i da je on pripadnik OVK. I rekao mi je ako želim da mogu da se pridružim OVK i da pomognem. Rekao sam mu da mogu da računaju na moju pomoć, i pod tim sam mislio na pružanje utočišta i ostalu pomoć, posebno u mom rodnom mestu. Dakle, to je bio moj prvi kontakt sa OVK. Iako sam Rexhepa Selimija poznavao od ranije, do tog trenutka nisam znao da je on bio pripadnik OVK. Od tog trenutka sebe sam smatrao pripadnikom OVK, odnosno od avgusta 1996. godine.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Iz toga proizilazi više pitanja. Kao prvo: kako ste vi shvatali šta su bili ciljevi OVK avgusta 1996. godine?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Glavni cilj je bio da se pripremi oslobodilački rat za Kosovo/Kosovë, kako bi se ostvarilo ono što su ljudi želeli i za šta su glasali, a sve to imajući na umu ono što smo učili u školi, kako bi se ispunile ustavne obaveze Skupštine Kosova/Kosovë. Dakle, to je bio cilj.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste vi shvatili da je bio određen neki trenutak za taj rat?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Šta mislite pod tim "određeni trenutak"?

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: U svom odgovoru rekli ste da je cilj bio da se pripremi rat za oslobođenje Kosova/Kosovë. Da li je iko znao kada će taj proces zapravo početi? Drugim rečima, kada će se početi podizanje na oružje kako bi se Kosovo/Kosovë oslobodilo?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ne. Tada se nisu pominjali nikakvi konkretni datumi. To je bio jedan proces ka angažovanju i već se krenulo u tom smeru. OVK je preduzela izvesne akcije. Pod tim mislim na mobilizaciju ljudi – u to vreme, u toj fazi, okolnosti su bile drugačije. Ja tada čak nisam ni postavljao pitanja o tome, jer sam smatrao da su to stvari sa kojima su ljudi dobro upoznati u institucijama Kosova/Kosovë i smatrao sam da se neko drugi bavi tim stvarima. I kao i svih ostalih građana, moja obaveza je bila da ispunim svoje dužnosti kao građanin Kosova/Kosovë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Rekli ste da ste bili spremni da pomognete i naveli ste primere kada ste pružali utočišta. Da li ste zaista na neki praktičan način 1996. godine pružili pomoć?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: U to vreme, sećam se iz razgovora sa Rexhepom da su to bili njihovi zahtevi. Saznao sam da su im potrebna utočišta. Razgovarili smo o ljudima, o različitim aktivnostima, propagandi za nove aktivnosti, ali bez konkretnog pominjanja OVK. Konkretno, jednom prilikom Rexhep i još jedan prijatelj boravili su kod mene u Banji/Banjë. Ja sam im pružio utočište. I ja sam ostao sa njima. Znao sam da u mom stanu boravi pripadnik OVK. Dakle, to su bile moje glavne aktivnosti u to vreme.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Takođe ste pomenuli kako je OVK preduzela izvesne aktivnosti, kako ste rekli. Da li se sećate da li su to bile takođe aktivnosti u 1996. godini, ako ih je uopšte bilo, i koje su to aktivnosti bile?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Mislim da je saopštenje tek bilo objavljeno, i tu su bile navedene izvesne aktivnosti, kao što su gerilski napadi na srpske policijske stanice koje su sprovodili pripadnici OVK. Mogli ste o tome u to vreme da čitate u medijima zahvaljujući saopštenjima OVK.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste vi na bilo koji način bili uključeni u pomaganju tim gerilskim akcijama od avgusta 1996. godine?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ne. Nisam tada imao takvu priliku.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Dolazimo do početka 1997. godine. Nešto važno dogodilo se u januaru mesecu 1997. godine. Budite ljubazni pa nam opišite šta je to bilo?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Želeo bih da pomenem da je pre januara 1997. godine, ako se ne varam, negde u septembru ili oktobru 1996. godine, Rexhep Selimi počeo da deluje u ilegali, zato što je njegov identitet otkrila Srpska policija i on je morao da napusti Prištinu/Prishtinë. Sada, kada je reč o 1997. godine, krajem januara, snage Srpske državne bezbednosti počele su sa jednom opštom operacijom hapšenja. Više od stotinu ljudi je tada uhapšeno. Troje je ubijeno. Radilo se o pripadnicima OVK. Moje ime nalazilo se na spisku ljudi koji su gonjeni. Srećom, nisam bio kod kuće te noći. Bio sam u kući svog prijatelja kada su velike snage policije opkolile moju kuću i tada su izvršile pretres. Tražili su mene. Ali kako nisam bio kod kuće, uhapsili su mog roditelja, a sledećeg dana su uhapsili i mog brata, jer se on tada bio vratio iz Prištine/Prishtinë u Mališevo/Malishevë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Kog brata su vam uhapsili?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: A ja srećom nisam bio uhapšen te večeri, jer nisam bio tamo. Demir.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Demir je bio vaš brat. A koga su od vaših roditelja pritvorili?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Mog oca.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Sada želim da se pozabavimo njima dvojicom, pre nego što predemo na vašu priču. Koliko dugo je vaš otac proveo u pritvoru ili zatvoru? Da li se sećate?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Otprilike šest meseci, šest meseci.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: I koliko znate, da li je bio maltretiran tokom tih šest meseci koliko je bio u zatvoru?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Jeste. On još uvek pati od posledice zlostavljanja iz tih dana.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Koliko je vama poznato, da li je on učinio bilo šta na osnovu čega bi bilo opravdano njegovo hapšenje?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: On nije imao nikakve veze sa bilo kakvim akcijama, nije imao veze ni sa čim. Jednostavno je uhapšen zato što je bio moj otac i zato što sam živio u njegovoj kući.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Pređimo sada na vašeg brata Demira. Da li je on bio optužen za nešto od strane Srpskih vlasti?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Optužen je da je pripadnik OVK i osuđen je na osam godina zatvora.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Sada me na trenutak interesuje samo Demir. Recite mi kada je on pušten na slobodu posle osmogodišnje kazne?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Demir je pušten na slobodu 2001. godine, posle rata.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Dakle, posle rata. A u njegovom slučaju, koliko ste upoznati, da li je on maltretiran od Srpskih vlasti dok je bio zatvoru?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Mislom da je bilo čudo kako je on izbegao te torture, koje su sprovedene 1997. i 1998. godine, i to posebno prema ljudima koji su optuženi za aktivnosti za koje je bio optužen moj brat Demir. Nisam ga lično video, ali mi je moja porodica opisala njegovo stanje.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Tačan datum hapšenja i pretresa, ako mi dozvolite, bio je 31. januar 1997. Možete li da potvrdite da je to tačan datum kada se to dogodilo?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da, tačan je.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A kada ste saznali kakve vrste zlostavljanja su se dogodile Demiru? Da li je to bilo nakon njegovog puštanja 2001. godine ili ranije?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: To je bilo 2000. godine, kada je moja majka uspela da izdejstvuje da ga poseti u zatvoru u Nišu.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A da li možete da nam kažete o kakvom tipu zlostavljanja se radilo po rečima vaše majke?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Bio je izložen elektrošokovima, nisu mu davali hranu, tukli su ga i takve stvari. Dugo vremena je gladovao. I kada ga je moja majka posetila 2000. godine, nije ga prepoznala, kao i neke druge koje je poznavala, zbog toga što su bili izgladnjivani. On je izgubio mnogo kilograma. I tek kada je ustao i pozvao je, ona ga je prepoznala. Onda smo 2000. godine počeli da mu šaljemo hranu sa Kosova/Kosovë. I kao što je moja majka rekla, isto je bilo i sa drugim majkama koje su posetile svoje sinove. I kako je ona rekla, on nije imao više od 30 kilograma u to vreme a on je inače čovek dobro građen. Bar je bio takav pre nego što su ga uhapsili. I on je rekao majci da nisu dobijali hranu, da su ih Srpske vlasti konstantno zlostavljale. Demir je jedan od očevidaca masakra u zatvoru Dubrava/Dubravë, i tom prilikom je više od 260 albanskih zatvorenika ubijeno. U to vreme mi nismo znali za te događaje. To smo otkrili tek posle rata.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A kada je došlo do tog masakra?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Bilo je to u vreme aprila, maja 1999. godine, tokom vazdušnih napada, kada su Srbi direktno pucali u zatvorenike, pucali u njih, ubili neke od njih, neke druge su ranili. Neki drugi su uspeali da pobegnu. Među njima je bio i moj brat. Ljudi ne pričaju o tome. On ne priča o tome. Izvinjavam se. Nekih 300 do 400 ljudi i danas su živi i videli su svojim očima šta se dogodilo. Ali Demir ne voli da mnogo priča o tome. Bar sa mnom nije mnogo pričao o tome. Nakon što je pušten iz zatvora, nismo proveli puno vremena zajedno zbog mog političkog angažovanja. I retko smo se sastajali i razgovarali kao što to čine braća.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li mogu da vas vratim na 31. januar 1997. godine. Niste bili kod kuće kada je došla policija. Šta ste odlučili da bi trebalo da uradite posle toga?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: U to vreme trebalo je da budete psihološki... psihički ili mentalno bolesni ili ljudi da se predate Srbima, znajući šta vas očekuje. Ja srećom, nisam bio kod kuće u to vreme. Ja sam se negde sakrio i otišao kod jedne porodice koju sam dobro poznao i sa kojom smo imali neke porodične veze i pokušao sam da organizujem bekstvo sa Kosova/Kosovë. To je bio jedini način da ne padnem Srbima u ruke. Ako mi dozvolite, ispričaću vam jedan detalj. Od majke sam saznao šta se desilo u noći 31. januara. Moja majka je došla u selo gde sam bio te noći kao gost, i kada sam čuo da mi je otac uhapšen, mislio sam da bi trebalo da se predam, kako bi ga Srbi pustili na slobodu. Ali majka mi nije dozvolila da to uradim. Insistirala je na tome da se ne predam Srbima, već da pobegnem iz zemlje. I to sam i uradio. Dakle, ja sam shvatio da je bolje da pobegnem iz zemlje a ne da se predam Srbima.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Pre nego što predemo na vaš odlazak sa Kosova/Kosovë, želeo bih da vam postavim pitanje o vašoj supruzi i o vaše troje dece; jedno je rođeno 1990. godine, drugo je rođeno 1993. godine a treće je rođeno 1995. godine. Kako ste se osećali po pitanju njihove situacije a u svetlu onoga što se vama događalo?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Situacija nije bila laka. Ali šta smo drugo mogli i da očekujemo od Srbije. Ta sudbina nije zadesila samo moju porodicu. Mnogi su patili, hiljade ljudi je patilo. Neki su ubijeni. Tako da to nije bilo ništa neobično što se desilo meni. Naravno da nam se to nije dopadalo, ali to je bila realnost. Nismo mi tu ništa mogli.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Pomenuli ste da ste bili, ili bolje rečeno, da ste se krili kod porodica koje ste poznavali. Da li možete da nam kažete – ne želim da pominjete imena porodica – ali da li možete da nam kažete gde su se one nalazile na Kosovu/Kosovë, odnosno da nam navedete imena mesta u kojima ste se krili?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Takođe, mogu da pomenem i njihova imena. To nije problem. Boravio sam u Crnom Lugu/Carallukë kod mog devera, i to je mesto gde ga je moja majka pronašla... izvinjavam se, gde je mene pronašla. Zatim sam boravio kod nekih nećaka i zatim sam stupio u kontakt sa jednim prijateljem koji je pokušavao da nađe način da napustimo Kosovo/Kosovë. Zatim sam bio kod jedne porodice u selu Ponorac/Panorc. Tamo je živela snaja mog strica. Bili smo dobri prijatelji i tamo je bio

jedan čovek s kojim sam imao stalne kontakte. Dobro smo se poznavali. Tako da sam ja stalno išao iz jednog mesta u drugo i približavao se granici sa Albanijom. I posle nekog vremena, taj moj prijatelj, koji je mogao da se kreće slobodno po celom Kosovo/Kosovë, organizovao je moj odlazak sa Kosova/Kosovë i prelazak u Albaniju. Čitavo to vreme bio sam u ilegali. To je bilo vreme kada ni moja porodica nije znala moje mesto boravka, zbog toga što je Srpska policija svaki dan dolazila da me traži kod moje porodice. I počeli su da maltretiraju stanare iz komšiluka, hapsili su ih, hapsili su moje rođake i ljude kod kojih sam proveo onu noć u Crnom Lugu/Carallukë. Odveli su ga, Isaka, i njegova dva sina. I tako su činili sa svim ljudima za koje su verovali da su povezani sa mnom ili da su znali moje privremeno boravište. Ali ja sam stalno išao iz jednog mesta u drugo i nisam govorio porodici gde sam. I tako sam uspeo da im pomognem. Za sve to moram da se zahvalim ljudima koji su me štitili i pratili od jednog do drugog mesta.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: U svom odgovoru pomenuli ste nećake. Da li je bilo nekih nećaka ili rođaka u Klečki/Klečkë kod kojih ste se sakrivali u to vreme?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da. Da, bilo je, jer sam rekao da imam veliku porodicu. Zapravo, cela Klečka/Klečkë je povezana sa tom porodicom. Ja tamo imam šest nećaka. To je veća porodica koja ekonomski gledano dobro stoji, na dobrom glasu na nacionalnom nivou. I oni su mi bili desna ruka, da tako kažem. Jer, šta god da mi je bilo potrebno u ekonomskom smislu, ili za bilo koji problem koji smo imali, ovi ljudi su mi nudili pomoć. U vreme kada sam bio student, oni su me ekonomski pomagali da završim svoje studije, pomagali su i mene i moju porodicu. Tako da prva stvar koju sam učinio je bila da se obratim toj porodici za pomoć. Oni su živeli u zabačenom planinskom selu, tako da ste mogli tamo da živite bez privlačenja pažnje ljudi. I znao sam da tamo mogu da ostanem koliko god želim i odatle sam mogao da smislim šta ću dalje da činim. Moram da vam kažem, ako mi dozvolite časni Sude, da je u to vreme bilo veoma teško skrivati ljude poput mene, jer ste mogli da nastradate. Vaša vlastita porodica mogla je da nastrada. Mogli ste samo od bliskih rođaka da očekujete da to urade. Ali ova porodica, kao što sam rekao, bila je spremna da se izloži takvoj opasnosti i da me krije. Neki od mojih rođaka, kao što sam rekao, trpeli su zbog toga. Bili su odvođeni u zatvor i maltretirani.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Opisali ste nam kako ste skraćivali svoj put ili kako ste se približavali granici sa Albanijom. Da li ste, u stvari, u nekom trenutku prešli granicu i ušli u Albaniju?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ne znam da li se selo Ponorac/Panorc nalazi na karti. Ali od tog sela sam išao peške bez zaustavljanja. To selo je na granici između opština Mališevo/Malishevë i Klina/Klinë, tako da sam prepešačio, ne zaustavljajući se, zajedno sa jednim prijateljem, sve do granice sa Albanijom... do Albanije u stvari, do najbližeg sela u Albaniji. Put je trajao između 35 i 40 časova.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Imamo ovu drugu kartu koja se nalazi na ovoj tabli. Da li, molim vas, hoćete da flomasterom obeležite otprilike put kojim ste prešli preko albanske granice? Molim vas da to obeležite na karti?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: (*svedok obeležava*) Selo Ponorac/Panorc, kao što sam rekao, nalazi se negde ovde. Mi smo koristili sporedne puteve, pa mi je teško da to pronađem, ali ovo je približno ta ruta.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: U redu. Samo približno.

ADVOKAT MANSFIELD: Časni Sude, mislim da je kopija karte pred vama, i ono što nameravam da uradim, kada na kraju završimo sa obeležavanjem ovih karata, ako može da se to uvede u dokazni spis. Ni sa ovom kartom nismo još završili, barem za sada.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Kada ste prešli granicu i ušli u Albaniju, da li ste imali bilo kakvu predstavu gde ste posle toga nameravali da idete? Da ostanete u Albaniji, da idete u neku drugu zemlju, ili šta ste nameravali?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Iskreno da vam kažem, moja isključiva namera u tom trenutku je bila da odem i da izbegnem opasnost koja mi je pretila od Srba.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: I šta ste na početku radili?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Posle toga... Prijatelj koji je bio sa mnom, zvao se Ragip Shala, zajedno smo studirali u Prištini/Prishtinë, poznavao je neke ljude, a već je i ranije odlazio u Albaniju zbog svojih ekonomskih aktivnosti, imao je prijatelje u Tirani. Zajedno smo otišli tamo i bili u jednom stanu. Kontaktirali smo njegove prijatelje. Oni su nam pomogli. Pomogli su nam da pronađemo smeštaj. I to je sve. Samo smo čekali.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A šta ste čekali, ako mogu da pitam? Šta ste se nadali da će da se dogodi?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Jednostavno, čekali smo informacije šta se događa na Kosovu/Kosovë sa našim porodicama. Onda smo takođe čekali sastanak sa... u to vreme, iskreno da vam kažem, razmišljao sam čak i da nastavim studije u Tirani, moje postdiplomske studije. Ali nažalost, posle nekih 20 dana ili mesec dana, Albanija je upala u krizu. Ti događaji poznati su pod imenom *Martovski nemiri*. Tako da nismo videli da će biti neko kratkoročno poboljšanje situacije u Albaniji i nismo videli perspektivu za sebe. Tako da smo kontaktirali jednu osobu tamo i odlučili da napustimo Albaniju i odemo u Švajcarsku. Situacija u Albaniji je bila haotična zbog događaja koji su se desili tokom *Martovskih nemira*.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A zašto u Švajcarsku? Da li je postojao neki poseban razlog?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Jedini razlog je bio što je to zemlja u koju sam već ranije odlazio. Bio sam tamo 1989. godine, a takođe sam imao tamo i rodbinu. Tamo su bili neki od ovih nećaka iz sela Klečke/Klečkë. Oni su živeli u Švajcarskoj. Tako da sam mislio da mogu da računam na njihovu pomoć ako mi bilo šta bude zatrebalo. To je bio glavni razlog.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste putovali sami u Švajcarsku?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ne. Nas sedmero smo bili u grupi, osmero, a možda čak i šestoro, ne znam tačno. Svi smo zajedno putovali.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A da li se bilo ko od tih šest ili sedam ljudi vratio sa vama ili ste se sreli kasnije, ili su svi ti ljudi nestali posle toga?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Pa, od tih osoba poznavao sam samo čoveka koji je bio sa mnom. To su bili ljudi koji su bežali iz Albanije ili drugih zemalja. Te ljude nisam poznavao. Čak nisam znao ni koje im je odredište bilo, gde su išli.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A gde ste se konačno zatekli u Švajcarskoj?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Otišao sam u Ženevu i tamo sam podneo zahtev za politički azil u centru za prijem. A onda su nas poslali u Lozanu i ja sam se nastanio u kantonu Vaud, u Lozani.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A da li ste dobili azil?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Jesam. Posle tri ili četiri meseca.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A da li su ti ljudi kod kojih ste se smestili u kantonu Vaud, u Lozani, bili prijatelji, rodbina ili su bili neki nepoznati ljudi? Drugim rečima, koji je bio razlog što ste tamo ostali?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Švajcarska Vlada nam je ponudila smeštaj. Oni su nam ponudili smeštaj i organizovali smeštaj za azilante. Ja sam živeo u njihovom prihvatilištu. Jedan od njih je živeo u Lozani, jedan u Friburgu i u okolnim područjima sa mojim nećacima.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste u to vreme imali bilo kakav kontakt sa svojim suprugom i decom koji su bili na Kosovu/Kosovë?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Tri ili četiri meseca ili čak i duže, nismo imali nikakve kontakte. Posle toga sam ih kontaktirao putem telefona.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li su oni u tom periodu normalno preživljavali ili su imali poteškoća? Kakav je bio njihov položaj?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Bilo je problema, jer niko od nas koji je brinuo o porodici nije bio kod kuće. Dermir je bio u zatvoru, moj brat je bio u zatvoru. Moj najmlađi brat Florin je u to vreme bio u Nemačkoj. On je tamo radio. Moj stric je bio skoro paralizovan, pa je moja majka bila ta koja se borila u toj situaciji. Srpska Vlada je zatvorila Demira u Prištinski zatvor a oca u Prizrenski zatvor, kako moja majka ne bi mogla obojicu da posećuje, jer je vreme poseta bilo u isti dan i isti sat, tako da je bilo nemoguće za moju majku da ih obojicu posećuje. To je bila stvarno teška... ovo je bila zaista teška situacija za moju porodicu i za druge porodice na Kosovu/Kosovë. Nismo jedini bili u takvoj situaciji.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A da li ste u Švajcarskoj uspeli da nađete posao?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Iskreno da vam kažem, nisam imao potrebe da radim, jer moji rođaci nisu želeli da radim. Imali su dobru finansijsku situaciju, jer su već dugo živeli u Švajcarskoj. Kao što su nam pomagali u prošlosti, isto tako su želeli da meni sada pomognu. Međutim, ja sam bio odlučan da nađem posao, hteo sam da radim

kako bih sam sebe izdržavao kao i svoju porodicu. Tako da sam preko nekih prijatelja našao posao, posao u jednom hotelu u Švajcarskoj, u turističkom mestu Montreux i radio sam kao pomoćnik u tom hotelu tri ili četiri meseca. Posle toga sam imao nekih zdravstvenih problema. Bio sam primljen u bolnicu na kraće vreme. Tamo sam imao jednu manju operaciju, tako da sam prestao da radim, jer su moji nećaci insistirali da prestanem da radim.

prevodioci: Mikrofon ne radi.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da zastanemo za trenutak... da li čujete pitanje koje sam vam postavio?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Sve do sada sam čuo.

SUDIJA PARKER: Gospodine Mansfield, mislim da je ovo možda odgovarajući trenutak, a poteškoća će biti otklonjena...

ADVOKAT MANSFIELD: Svakako.

SUDIJA PARKER: ...za vreme pauze. Nastavićemo u 17.50 časova.

(pauza)

SUDIJA PARKER: Izvolite, gospodine Mansfield.

ADVOKAT MANSFIELD: Da li mogu samo da pitam da li mikrofoni... u redu su.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Dakle, i dalje govorimo o Švajcarskoj. Do sada ste govorili o više područja. O jednom o kom želim da vas pitam konkretno jeste da li ste vi nastavili da održavate kontakt sa OVK dok ste bili tamo?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Molim vas, da li možete da ponovite pitanje.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da, svakako. Bili ste u Švajcarskoj. Želim da vas pitam dok ste bili tamo, da li ste održavali kontakte sa OVK na Kosovu/Kosovë ili sa predstavnicima ili ljudima koji su bili povezani sa njima u Švajcarskoj?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Pošto sam se nastanio u Švajcarskoj, nisam imao kontakte sa OVK ili njenim članovima, jer mi nije bilo moguće da imam kontakte u Švajcarskoj, zato što čak i da je bilo ljudi poput mene, oni to ne bi rekli, jer ni ja nisam rekao da sam imao veze sa OVK, jednostavno zbog toga što je OVK bila na Kosovu/Kosovë a za ljude van Kosova/Kosovë ne bi imalo nikakvog smisla to ni govoriti. Jedini kontakt ili veza koju sam imao sa OVK bila je sredinom leta, ako ne grešim. Rexhep Selimi poslao mi je pozdrave, pismo sa pozdravim po svom bratu. Ali u pismu nije bilo ničega osim pozdrava i izrazio je zadovoljstvo što sam pobeo Srpskim snagama. A što se tiče drugih kontakata dok sam bio u Švajcarskoj, želim da vam kažem da je albanska dijaspora u Švajcarskoj i u drugim zapadnim zemljama bila organizovana

u raznim politički organizacijama. A ja sam imao sreće da sam se u mestu prebivališta, u Lozani, upoznao sa nekim ljudima među kojima bih želeo da izdvojim Bardhyla Mahmutija, Ramadana Avdiua i Adema Grabovcija, tu trojicu ljudi, bivših političkih zatvorenika. Bardhyl i Ramadan su nastavili postdiplomske studije na Lozanskom i Ženevskom univerzitetu. A pošto smo bili veoma bliski, Bardhyl je često dolazio da me poseti ili me je pozivao da ja posetim njih, jer je on bio tamo sa svojom porodicom. Oni su bili članovi rukovodstva Narodni Pokret Kosova za Švajcarsku i otvoreno su ga podržavali. To je bio izvor za osnivanje OVK, zapravo tog pokreta. Oni su se uključili u političke aktivnosti da upoznaju dijasporu sa OVK i kako bi dijaspora pomagala formiranje OVK. Ja sam se takođe priključio tim aktivnostima. U to vreme u Švajcarskoj, kao i u drugim zapadnim zemljama, počeli su da se održavaju informativni skupovi, tako smo ih mi zvali, kako bi se dijaspora obavestila o postojanju OVK. To je bila prva faza. A u drugoj fazi počeli smo da prikupljamo novac za to, za narodni oslobodilački rat preko fonda koji se zvao *Domovina zove*. I tako sam ja, kao što sam rekao, postepeno počeo da se bavim tim aktivnostima, čak iako nisam bio član Narodnog Pokreta Kosova, ali bio sam simpatizer tog pokreta i simpatizer tih ljudi koji su posvetili svoj život oslobađanju domovine. I tako je počelo moje delovanje na sastancima dijaspore. Poznavanje tih ljudi bilo je za mene vrlo važno, jer preko njih sam uspeo da se upoznam sa tim kako dijaspora živi. Planirali su da organizuju različite aktivnosti. To su ljudi koji su napustili Kosovo/Kosovë pre mnogo godina. Neki od njih nisu imali nikakav osećaj za stvarnost na Kosovu/Kosovë i šta se tamo događa. Hteo bih da istaknem iako su oni mnogo godina ranije napustili Kosovo/Kosovë, ti ljudi nisu nikada prekinuli veze sa svojom zemljom. Na različite načine i u različitim formama su pokušavali da pomognu i doprinesu pokretu na Kosovu/Kosovë. Pomagali su svoje porodice i političke aktivnosti. Tako da sam ja sa velikim divljenjem gledao na njih. U Švajcarskoj su oni imali mogućnost da vode lagodan život, ali čak i pored toga, oni su živeli vrlo jednostavno i skromno, jer sav novac koji su uštedeli i koji su mogli, stavljali su na raspolaganje za kosovsku stvar. Neki od njih otišli su, kao što sam već rekao, mnogo godina ranije i neke od njih sam upoznao prvi put. Neki od njih su bili bivši politički zatvorenici. I za mene je to bilo dobro iskustvo. Želim da naglasim da uprkos njihove volje i njihovog žrtvovanja za zemlju, uprkos njihovog interesovanja za Kosovo/Kosovë, bilo je nekih među njima, pošto su mnogo godina ranije napustili Kosovo/Kosovë, koji su zapravo imali određene teškoće da sagledaju događaje i stvarnost na Kosovu/Kosovë i ponekad su imali različite poglede o događajima tamo. Moji susreti sa njima, moji stalni kontakti sa Bardhyl Mahmutijem i Ramadan Avdiuom su mi takođe mnogo pomogli, jer su to bili ljudi otvorenih pogleda. Oni su Kosovo/Kosovë napustili kasnije, a već su se integrisali u švajcarsko društvo, i bili su bolje informisani o realnosti na Kosovu/Kosovë. I mi svi zajedno mislili smo da činimo nešto za dobro zemlje, kako bismo javnost u dijaspori obavestili o novim okolnostima koje postoje na Kosovu/Kosovë, o novim snagama koje su se tamo utemeljile, o ulasku u novu fazu političkih događaja, nakon što su takozvani politički naponi propali, a Milošević im je navodno bio glavni argument; mada se već pokazalo u ratu u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini da Milošević ni pod kojim okolnostima neće dozvoliti da Albanci na Kosovu/Kosovë imaju svoja prava, niti bi prihvatio da se Kosovo/Kosovë odvoji iz federacije, osim ako to Albanci sami ne učine za sebe. Od 1995. godine, po mom mišljenju, Albanci su sledili slogan "Uradi ono što sam možeš da uradiš", ali niko od njih nije uradio nikakav ozbiljniji napor da promeni situaciju u zemlji.

I ja sam od tada pa nadalje nastavio sa svojim aktivnostima u Švajcarskoj, učestvovao sam na raznim skupovima, i kao što sam već rekao, prikupljao sam novac. Hteo bih da kažem da ni na jednom od tih skupova nije bilo nikoga, bar da sam ja o tome nešto znao, ko je bio pripadnik OVK, jer u Švajcarskoj nije postojala OVK. Pripadnici OVK su bili na Kosovu/Kosovë. I nastavio sam sa svojim aktivnostima do povratka na Kosovo/Kosovë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Želim da pređemo na to vreme kada ste se vratili. Znamo da je to bilo u proleće 1998. godine. Dakle, moje prvo pitanje glasi: zašto ste odlučili da se vratite?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Postojalo je mnogo razloga. Jedan od njih je bio da sam ja dobrovoljno pristupio jednoj takvoj inicijativi i bio sam uveren da je to jedna organizovana akcija. Ja sam osećao moralnu obavezu da se priključim OVK. Niko me na to nije primoravao. Ono što je uticalo na moj brzi povratak na Kosovo/Kosovë bili su martovski događaji. Da nije bilo martovskih događaja ja bih se vratio prvom prilikom da nastavim sa svojim aktivnostima. Ali činjenica koja me je opredelila da brzo donesem odluku bili su masakri u selima Likošani/Likoshan, Čirez/Qirez i Prekaze/Prekaz.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste o tim masakrima čitali u švajcarskim novinama ili ste gledali na televiziji ili ste čuli od prijatelja? Kako ste čuli za to?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Prvi put smo za to čuli preko sredstava javnog informisanja. To je bila tragedija koja se nije mogla čuvati u tajnosti. Naročito u inostranim radio programima koji su za nas bili jedini način komunikacije sa Kosovom/Kosovë, kao što su na primer, *BBC* servis na albanskom, *VOA (Glas Amerike)* za Albaniju, *Deutsche Welle*, kao i albanska televizija koja nas je informisala šta se dešava. Postojali su dnevni programi za Kosovo/Kosovë na albanskoj televiziji. To su bili izvori preko kojih smo se informisali o tome šta se događalo. Takođe su ljudi komunicirali međusobno telefonom. Održavali smo veze sa porodicama, tako da se ta vest raširila kao požar. Ali, kao što sam već rekao, to je bilo na *BBC*-u, *CNN*-u, sve najvažnije međunarodne televizijske stanice objavile su tu vest.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste odlučili da se vratite sami ili sa grupom ljudi?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Odlučio sam da se vratim sam. Stupio sam u kontakt sa Ademom Grabovcijem, koji je bio aktivista fondacije *Domovina zove*. Znao sam da on često ide u Albaniju. U to vreme ja još nisam napuštao Švajcarsku. Nisam mogao. I znao sam da taj čovek ima veze i da može da mi pomogne da se iz Albanije prebacim na Kosovo/Kosovë. I jednom sam ga pozvao i zamolio da pronade nekoga ko će da mi pomogne da iz Albanije pređem na Kosovo/Kosovë. A on mi je rekao da postoje i drugi ljudi koji žele da idu. I tako sam odlučio da se vratim na Kosovo/Kosovë... izvinjavam se, u Albaniju. I bila su dvojica drugih ljudi, koji su uvek prijateljski pomagali. Mislim na Ismeta Jasharija, koji ima pseudonim Kumanova i rođaka i prijatelja s kojim sam išao u školu u Banji/Banjë. On se zove Haxhi Shala. Iskreno da vam kažem, ti ljudi su znali da ću ja da odem na Kosovo/Kosovë. Ali nisu znali, bar od mene nisu čuli, da sam ja član OVK. I niko nije znao o tome, dok sam bio u Švajcarskoj. Ja sam se stideo da kažem da sam pripadnik OVK dok sam bio u Švajcarskoj, jer sam morao da

budem na Kosovu./Kosovë. Tako da sam im rekao da idem u Albaniju i da trebam neke stvari tamo da uradim. Možda su nešto rekli. I pitali su da pođu sa mnom u Albaniju. Pokušavao sam da to izbegnem, da tako kažem, ali bilo je nemoguće. Oni su insistirali da pođu sa mnom i pošli su sa mnom. Mislio sam da ću kada dođem u Albaniju uspeti da nađem neki način da odem... da se vratim na Kosovo/Kosovë. Mojim nećacima s kojima sam živeo u Švajcarskoj rekao sam da idem u London zbog nekih aktivnosti u vezi sa ovom fondacijom i da ću biti odsutan nekoliko dana. Hteo sam da budem siguran da oni ne znaju gde idem, jer je bilo opasno. Bilo je jednostavno opasno da se šire glasovi da mi... pre nego što stignemo na Kosovo/Kosovë da ljudi znaju da mi nameravamo da idemo tamo. Morali smo da budemo oprezni da bismo zaštitili svoje porodice. I to je ono što sam ja uradio, zajedno sa ovom dvojicom ljudi koje sam pomenuo.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A da li je bilo ko na Kosovu/Kosovë znao da se vi vraćate?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ne. Ne, apsolutno niko. To je bilo nezamislivo.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Sada želim da odmah pređemo na Albaniju. Vi ste odleteli avionom u Tiranu. Da li je to tačno?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da. Leteo sam tamo sa aerodroma u Cirihu. U avionu je bilo puno Albanaca. Među njima je bilo ljudi koje sam upoznao kasnije, ljudi koji su takođe želeli da odu na Kosovo/Kosovë. Neke od njih sam sreo i upoznao kada smo se približili granici. Tako sam otišao u Albaniju, u Tiranu.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Kada ste stigli u Tiranu, koja je na drugoj mapi naznačena malo pogrešno, u donjem levom uglu kad gledate, odnosno na jugozapadu, dakle kada ste stigli u Tiranu, kako ste putovali do granice?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Prvo želim da kažem da me je Adem Grabovci sačekao na aerodromu sa tim drugim ljudima. On je u Albaniju otišao dva dana pre mene. Sa aerodroma *Rinas* otišli smo u Tiranu. Ostali smo jednu noć u Tirani. Adem nam je iznajmio stan. Možda će vas interesovati, časni Sude, da kada smo stigli u Tiranu, stvari su bile manje-više jasne, zbog čega sam ja doputovao u Albaniju. Haxhiu i Ismet Jashari, čije porodice nisu znale za njihovo putovanje, tako da njihove žene i deca nisu znala gde oni putuju, jednostavno su mislili da oni idu u Albaniju na četiri ili pet dana. Tako da sam bio primoran da im kažem: "Ja idem na Kosovo/Kosovë a vi možete ako želite, da ostanete u Albaniji četiri, pet dana i kada se vratite u Švajcarsku, molim vas nemojte nikome da kažete da smo otišli na Kosovo/Kosovë. Recite da smo ostali u Albaniji a da ćemo iz Albanije preći u neku zapadnu zemlju." Ali Ismet i Haxhiju su tvrdili da su oni znali od prvog trenutka da ja ne idem u Albaniju i da su i oni bili rešeni da me prate na Kosovo/Kosovë, uprkos mom insistiranju da se vrate u Švajcarsku svojim porodicama na kraće vreme dok se ne vidi šta će se događati, jer mi u stvari nismo znali šta se događalo na Kosovo/Kosovë u to vreme. Ja lično nisam znao gde idem, gde ću ostati i šta će se posle toga dogoditi. I nisam hteo da njih dvojica pođu sa mnom. Uputili smo se u nepoznato, da kažem mesto, prema nepoznatoj sudbini. Tako da sam osećao da nisu pripremljeni da se suoče sa neočekivanom situacijom, jer spolja gledano, može ti biti lakše da stekneš utisak o tome kakva je situacija, ali kada dođeš na teren, situacija može da bude drugačija. Međutim, ova dvojica momaka su bili čvrsto odlučili. Oni su želeli da

pođu sa mnom, bez obzira na sve. I to smo i učinili. I sledećeg dana Adem nam je rekao da krenemo u 8.00 časova da... putovali smo autobusom, kombi-autobusom, kako se zvao. Putovali smo prema granici. Rekao nam je da na granici postoje ljudi koji će nas pratiti. To su bili neki aktivisti njegove fondacije *Domovina zove*, koji su došli iz raznih zemalja i koji su takođe bili odlučni da pođu na Kosovo/Kosovë. Tako da smo formirali grupu i zajedno ćemo da uđemo na Kosovo/Kosovë, kako nam je on rekao. Sledećeg dana u 8.00 časova smo krenuli. Ušli smo u autobus i krenuli iz Tirane u *Fokukus*.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li možete, molim vas, na ovoj drugoj karti na tabli, sa flomasterom druge boje da nam obeležite mesto na albanskoj granici gde ste prešli granicu da biste ponovo ušli na Kosovo/Kosovë?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: (*svedok obeležava*)

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Koju ste boju koristili da bismo znali... crnu? Crnu. Da. Želim da vas pitam sledeće: mesto gde ste prešli granicu, da li je to granični prelaz ili je to bio neki nepoznat put? Šta je to bilo?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: To je bila nepoznata staza, mogu reći, staza koju su najviše koristili pastiri.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste prešli peške ili vozilom?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Od mesta odakle smo krenuli i do mesta na koje smo se uputili mi smo putovali peške.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A ko su to "mi"? Ko je bio sa vama kada ste prešli granicu?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Kada smo stigli do mesta Kruma, i to putujući raznim putevima, bilo nas je otprilike deseterica u tom kombiju a pridružili su nam se još neki ljudi usput - na mestu gde smo se zaustavili, tako da nas je bilo otprilike tridesetoro. Tamo smo proveli noć i čitav sledeći dan, a uveče smo krenuli. U to vreme, naravno, nisam znao imena ljudi koji su putovali sa mnom. Ali sam kasnije saznao njihova imena.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A ko su oni bili?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Pa, možda ne mogu svih da se prisetim ovog trenutka, ali potrudicu se da ih sve pomenem. Počecu od imena Fehmija Lladrovcija. Nisam ga od ranije poznavao. To je bilo prvi put da sam ga video. Zatim cu nastaviti sa imenom njegove supruge, Xheve [Xhevahire Lladrovci]. Ni nju nisam ranije poznavao. Zatim, Bekim Berisha, koga nisam ranije poznavao. Ne znam ime jedne osobe, ali znam da mu je pseudonim bio CD. Dolazio je iz Lapskog/Llap regiona. Te dve osobe su došle iz Hrvatske. Zatim Sami Lushtaku. Nisam ga poznavao do tog trenutka. Takođe je bio i Sahit Jashari. Poznavao sam ga od ranije. Sreo sam se jednom s njim u njegovoj kući na Kosovu/Kosovë 1996. godine. Bila su takođe i dva brata Geci. Ne mogu ovog trenutka da se setim njihovih imena. Bio je i jedan od njihovih nećaka. Zatim ja, pa Ismet Jashari, Haxhi Shala, zatim Xhem... Xhem Gashi. Nisam ga do tada poznavao. Zatim Shukri Buja. Znao sam ga od ranije. Sreo sam se s njim u Švajcarskoj. Sreo sam se jednom ili dva puta na nekim skupovima. Radio je kao novinar. Sreo sam ga na skupu u Cirihu. Zatim Hashim Thaqi, predsednik Demokratske partije Kosova/Kosovë, i jedan čovek

koga u to vreme nisam znao po imenu ali koga sam viđao u Švajcarskoj i sreo sam se s njim jednom ili dva puta. Njegov pseudonim je bio Luan [Ramiz Qeriqi]. Zatim je tu bio Kadri Veseli. Ni njega nisam poznavao od ranije. Takođe je bilo nekih mladića iz područja Dukadžin/Dukagjini ali ne mogu da se setim ni njihovih imena, ni pseudonima. To su bile osobe koje sam video tamo u to vreme. Hteo bih još da dodam, ako je moguće, da je Bekim Berisha, koji je bio poznat u to vreme po nadimku Abej, kada smo otišli do mesta gde smo proveli noć, ostavio utisak na mene kao da je on oficir, vojnik, jer je učestvovao u ratu u Hrvatskoj zajedno sa osobom čiji je pseudonim bio CD. Oni su imali vojnog iskustva. Znam da je nešto oružja stiglo te noći. Jedna automatska puška. Mi smo počeli da čistimo oružje a on je počeo da podučava druge kako da rukuju puškom, jer 70 do 80 posto ljudi koji su bili tamo nisu znali kako da rasklope pušku. Oni su bili mladi ljudi. Nisu služili vojsku pre toga. Razgovarali smo o tome kojim putem ćemo da putujemo i kako ćemo to da izvedemo. A takođe su rekli ako neko nije spreman da savlada taj put, da treba sada da se vrati a ne u nekom trenutku kasnije. Tako da smo u osnovi o tim stvarima razgovarali te noći. Sledećeg dana putovali smo uveče. Hteo bih da kažem da smo čitavo to vreme boravili u kući jedne porodice, na albansko-kosovskoj granici. Oni su napustili tu kuću, ali je verovatno jedan od ovih naših prijatelja iznajmio njihovu kuću. Oko 8.00 ili 9.00 časova svi smo imali na leđima vojne torbe, otprilike 25 do 30 kilograma teške, napunjene municijom, bombama, i tako smo krenuli prema granici. Kao što sam rekao, na čelu kolone su bili oni koji su bili iskusni; Abeja ili Bekim i CD. Što se tiče putovanja, bilo je dvoje ljudi iz Albanije i jedan sa Kosova/Kosovë, mladić koji je obično bio na granici i koji bi sačekivao i pratio ljude sa granice. I tako smo mi krenuli.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Ono što bi sada trebalo da vas pitam je sledeće: da li je iko bio zadužen za grupu?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Kao što sam već rekao, sa vojne tačke gledišta, ako to uopšte može tako da se nazove, po načinu na koji su nam se obraćali, nama kao grupi, moglo se zaključiti da su Bekim i Fehmi Lladrovci bili osobe koje su imale najviše iskustva. A što se tiče rukovođenja grupom, to su bili Hashim i Kadri. Mogu da kažem da je ta grupa bila neka vrsta rukovodstva naše grupe.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: U to vreme kada ste prelazili granicu i ušli na Kosovo/Kosovë, da li ste imali predstavu o tome gde idete?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: U to vreme rečeno je da idemo u područje Drenice/Dreničë. Nismo tačno znali u koje mesto idemo. Mislim da izuzev Hashima i možda Fehmija Lladrovčija, niko drugi nije znao gde idemo. Ali svi smo znali da idemo u područje Drenice/Dreničë. Ali nismo tačno znali u koje mesto ili selo idemo.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Ko je odlučio da je Drenica/Dreničë odredište?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Pa, u to vreme je bilo sasvim jasno da se ne može nigde drugo ni ići, osim u Drenicu/Dreničë, jer to je bilo mesto gde su se vodile borbe. To je bilo jedino mesto gde je moglo biti sedište OVK i mesto gde bi mogli da se upute vojnici OVK. Kada govorim o Drenici/Dreničë, ne govorim o čitavom području Drenice/Dreničë. Govorim o nekim selima u području Prekaza/Prekaz, nekim selima koja

su učestvovala u borbama u to vreme. Tako da smo svi znali da idemo za Drenicu/Dreničë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da. Izvinjavam se što insistiram. Možda će se ovo pokazati važnim. Ne znam. Ali da li je neko, neko od vas, iako ste shvatili da tamo idete, da li je jedan od vas odlučio da je to mesto na koje treba ići ili da li ste o tome generalno među sobom razgovarali i dogovorili se da je to jedino mesto u koje treba da se ide? Kako se to dogodilo?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Nije bila doneta neka posebna odluka. Ljudi su jednostavno tamo išli da bi se priključili OVK i jedino mesto gde ste u to vreme mogli da odete i da se priključite OVK bila je Drenica/Dreničë. Ko god je hteo da se priključi OVK, njegovo odredište je bilo Drenica/Dreničë. Kao što sam rekao, ljudi koji su nas predvodili na ovom putovanju, išli su tamo i oni su to bolje znali od nas, jer su imali informacije sa terena. Trebalo bi da uvažite činjenicu da mi nismo imali tačne informacije šta se događa na Kosovu/Kosovë, gde su Srpske snage bile razmeštene ili gde su pripadnici OVK bili pozicionirani. Mi nismo znali ni na kakav put idemo. Tako da su oni bili ljudi koji su tačno znali mesto u području Drenice/Dreničë gde treba da odemo. Takođe je bilo i drugih koji nisu otišli do Drenice/Dreničë, već su se zaustavili na nekim drugim mestima. Neki su se zadržali u svojim rodnim mestima, neki koji su bili proganjani u prošlosti. Možda je dobro da sada napravim distinkciju. Upravo sam se setio. Nas su Srpske snage na neki način tražile. Tako da je za nas postojala samo jedna mogućnost, samo jedno mesto, a to je Drenica/Dreničë. Za neke druge, o kojima Srpske snage nisu imale saznanja, oni su mogli da se zaustave u svojim rodnim mestima i da posete svoje porodice. Želeo bih da kažem da je većina od nas otišla u Likovac/Likoc.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Ako se slažete, imamo mesto gde ste prešli granicu. Da li možete, molim vas, tim istim flomasterom koji ste malopre koristili, da nam na ovoj drugoj karti označite put kojim ste otišli u Likovac/Likoc?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Na ovoj karti?

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da, molim vas.

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: (*svedok obeležava*) Približno je ovo ta ruta.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Mogu li da vas prekinem na trenutak. Pretpostavljam da je sada na monitorima. Ne znam da li imate ili ne. Hvala vam. Obeležili ste tu rutu. I recite nam koliko vam je vremena bilo potrebno da pređete tu razdaljinu?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: U satima, oko 75 sati. Želim da kažem da smo putovali noću i samo noću. Kad god... u zoru bismo planirali da negde u planinama pronađemo sklonište do večeri, a noću bismo nastavili peške, i tako stalno. Tokom dana smo se skrivali a noću smo putovali. Teren je bio veoma težak. Bio je mart mesec, a planine na kosovsko-albanskoj granici su veoma teško prohodne, posebno zimi. Bilo je snega. Bio je metar, metar i po dubok, tako da nam je bilo veoma teško da putujemo tim terenom. Onda smo naišli i na teškoće na Kosovu/Kosovë, s obzirom da smo morali da idemo, da tako kažem, nevidljivim putevima, sporednim putevima. Morali smo i da pređemo reke, kao što su Beli Drim/Drini i Bardhë ili Ibar/Ibar, peške. Tada smo se

pokvasili i morali smo da sačekamo da se osušimo. Bilo je stvarno, stvarno teško. Trebalo nam je oko 75 sati, približno 75 sati da stignemo do Likovca/Likoc.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li vam je neko pokazivao put?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da. Sve vreme nas je jedna osoba vodila. U takvim okolnostima nemoguće je putovati ako sa vama nije neko ko poznaje teren. Tu su bile dve osobe koje su već putovale tim putem i koje su poznavale teren.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Kada ste stigli u Likovac/Likoc, koliko vas je bilo u grupi?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da budem iskren, nije me mnogo interesovalo koliki je bio broj, ali mislim da nas je bilo dvadesetčetvoro ili dvadesetpetoro, nas koji smo stigli u Likovac/Likoc.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Gde ste otišli u Likovcu/Likoc?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Stigli smo oko 3.00 časova ujutro i razdvojili smo se. Znam da smo se sreli sa Musom Jasharijem i Rexhepom Selimijem u samom Likovcu/Likoc. Musa je otišao da sačeka svog brata Zahita. A nakon tragedije u Prekazu/Prekaz njihova porodica je pretrpela gubitke. Ubijeni su im otac i majka, kao i drugi članovi porodice. Tako da je on izašao da sačeka brata koji nije dugo vremena bio na Kosovu/Kosovë. I sećam se da nas je Musa odveo u kuću u kojoj je boravio nakon što je otišao iz Prekaza/Prekaz. Tako da smo proveli noć u kući gde je boravio Musa sa nekim članovima svoje porodice. Neki meštani su im ustupili deo svoje kuće, nakon događaja iz Prekaza/Prekaz. Dakle, tu smo proveli noć.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste vi lično kod sebe imali neko oružje ili municiju?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Da. Kao i svi, imao sam automatsku pušku jugoslovenske proizvodnje i imao sam vojnu torbu sa različitom municijom težine između 25 i 30 kilograma.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Koliko dugo ste ostali u Likovcu/Likoc?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Mislim da smo ostali otprilike sedam ili deset dana.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Da li ste u to vreme otkrili da li je OVK, kao organizacija, uspostavila punktove i utemeljila svoju strukturu? Mislim, šta ste saznali o OVK kod prvog dolaska?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Po dolasku u Likovac/Likoc, sledećeg dana želeli smo da vidimo šta se događa, kakva je situacija. Hteli smo da iskusimo tamošnju svakodnevicu. Jedva smo čekali da se sretnemo sa pripadnicima OVK i sa meštanima. Imali smo mišljenje koje smo stekli na Zapadu koje je bilo sasvim drugačije od realnog stanja koje smo tamo zatekli. Sreli smo ljude koji nisu imali čak ni uniforme. Neki su imali puške, neki nisu ni to. I mi smo na njih gledali sa simpatijama, a oni su takođe imali simpatije prema nama, ali su gajili i nadu. Bilo je očigledno da je realnost bila drugačija

od onog što smo mi zamišljali. Posle događaja u Prekazu/Prekaz situacija je postala veoma teška i jednostavno za one koji su se nadali ili one koji su na neki način bili optimisti oko razvoja događaja na samom Kosovu/Kosovë, ono što smo videli prvi dan u Likovcu/Likoc bilo je zaista razočaravajuće. To nije bilo ono što smo očekivali. Suočili smo se sa sasvim drugačijom situacijom, situacijom koju čak nismo mogli ni da zamislimo dok se nismo vratili na Kosovo/Kosovë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: A kakva je bila realnost koju ste otkrili tog prvog dana?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Realnost je bila da ste u tom malom selu Likovac/Likoc u Drenici/Drenicë mogli da vidite 15 do 20 naoružanih ljudi koji su i dalje bili pod utiskom nedavne bitke u Prekazu/Prekaz. Svi oni su pričali o tragediji, o posledicama. Ljudi su bili jako uplašeni. Situacija u selu bila je veoma napeta. Očekivali su osvetu Srpskih snaga i nisu bili sposobni da zaštite svoje selo. Broj vojnika OVK bio je veoma mali. Otišao sam do punkta koji je bio uspostavljen za odbranu sela. Sećam se da je tamo bilo oko dvadesetak ljudi. Sećam se učitelja, Rifata Musliua, on je sada heroj, ako nisam napravio grešku oko imena. Imao je lovačku pušku, dve automatske puške i nekoliko drugih pušaka. Tamo je bilo nekih šesnaestoro ljudi koji su imali oznake OVK. Situacija je bila stvarno teška. Nismo tada tamo videli više od 15, 16 ljudi. Išli smo u različita sela da se odmorimo... u različite kuće u selu da se odmorimo. Sledećeg dana smo počeli da pričamo sa seljanima. Mogli smo da vidimo da smo im mi jedina nada. Tako da je stvarnost koju smo zatekli bila stvarno jako tužna. Možda grešim ali mislim da nisam video više od 200 vojnika sve zajedno u svim tim područjima. Kada govorim o broju, govorim o celom regionu, čak i izvan Drenica/Drenicë. Situacija je bila vrlo, vrlo kritična. U nekoliko sela u blizini Prekaza/Prekaz vodile su se borbe. Ljudi nisu bili naoružani, nedostajala im je municija. Srbija je zadala vrlo težak udarac nakon ubistva legendarnog komandanta [Adem Jashari] i posledice su bile vrlo očigledne što je svako mogao da vidi.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: I šta ste na kraju odlučili da uradite?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Tu smo ostali nekoliko dana. Mogli smo svakodnevno da razgovaramo sa ljudima, sa vojnicima. A videli smo da su i neki civili dolazili da se priključe OVK. Ljudi su želeli da brane selo. Razgovarali smo sa njima. Upoznali smo se sa nekim pripadnicima OVK. Dvojica pripadnika OVK bila su ranjena u akcijama u Likošanu/Likoshan i Ćirezu/Qirez. Lečili su ih u jednoj sobi. Dobili su neku medicinsku pomoć. Doktor Fadil je bio zadužen za to. Videli smo ljude koji su došli da posete ranjenike i opširno su pričali o novim događajima. Tako da smo videli da nema razloga da tamo ostanemo. Ljudi su bili veoma siromašni. Nisu mogli čak ni da nas prehrane. Šta smo mogli da uradimo u jednom malom zaseoku sa 20 do 30 domaćinstava? Hteli su da nam pomognu ali nismo mogli da ostanemo na seoskoj raskrsnici i da se tu šetamo i razgovaramo sa ljudima. Pričali smo im o životu u inostranstvu. A oni su gledali u nas i čekali da im mi kažemo šta da rade. U nekom smislu, oni su mislili da smo mi tu došli... zato što smo znali šta će se događati. Za nas je to bilo suočavanje sa istinom. Mi smo očekivali da ćemo naići na nešto drugo, a i oni su očekivali nešto drugo od nas. Tako da su obe strane imale različita očekivanja. Oni su bili pod stalnim pritiskom i pretnjom od Srpskih snaga. Ja sam želeo da odem u svoju opštinu

i da vidim šta mogu da uradim u Mališevu/Malishevë. Ako ništa drugo, da bar finansijski pomognem tamo ljudima i da učestvujem u širenju aktivnosti OVK na druge zone, jer je Srbija želela da ograniči sukob na samo jedno područje. Jer u samoj Drenici/Drenicë Srpske snage su uspele da podele Drenicu/Drenicë i da ograniče taj rat na nekih šest ili sedam sela. Dakle, kada sam sve to video, otišli smo kod Rexhepa Selimija, koga sam viđao svakodnevno, i porazgovarao sam sa njim o tome sa kim možemo da razgovaramo. Nismo mogli da pitamo jer je situacija... jer je informacija smatrana tajnom. Mogli smo samo uopšteno da razgovaramo. Otišao sam do Rexhepa, koga sam, pre svega, smatrao prijateljem i rekao sam mu da nema potrebe da tu ostanem. Nisam video smisao svog ostajanja tu i rekao sam da sam želeo da odem u svoju opštinu i da pokušam da tamo nešto uradim, da regrutujem ljude i da širim aktivnosti u druge opštine. Jer ako ostanem tu, šta ćemo da radimo? Rexhep je smatrao da svako ko može da puca, da dejstvuje, treba da čini ono što može. Tako da smo smatrali da je bolje da odemo u svoja rodna sela, gde bismo lakše došli do smeštaja i hrane. I tako smo i uradili. Nakon dan ili dva dana, pokušao sam da uspostavim kontakt sa nekim iz Mališeva/Malishevë i da pronađem neke ljude koje sam poznao. A Haxhi, koga Srpske snage nisu tražile, on je godinu dana radio u Švajcarskoj, bio je osoba koja je mogla slobodno, legalno, da tako kažem, da se vrati svojoj kući. I on je otišao u Mališevu/Malishevë i organizovao naš prevoz od Likovca/Likoc do Mališeva/Malishevë, tako što je jedan njegov rođak došao na određeno dogovoreno mesto i pokupio nas. I nakon dva dana, sastao sam se sa Rexhijem ponovo. Hashim je bio prisutan na tom sastanku. Ja sam bio spreman da se vratim u svoje rodno mesto. I Hashim mi je rekao da ako je moguće... zaboravio sam da pomenem Agima Bajramija koji je bio u grupi od 30 ljudi. Dakle, on me je pitao da li bi Shukri i Agim mogli da krenu sa nama, kako bi prošli kroz Mališevu/Malishevë i otišli dalje, u svoje opštine. Tako da smo skoro svi bili tu i vratili se u svoje opštine. Ja sam, naravno, Shukriju ponudio svoju pomoć. On je došao sa nama, bio je na istom mestu gde smo i mi bili, hranio se sa nama. Tako da sam mu pružio isto ono što sam i ja imao, istu bezbednost. Nisam mogao više od toga da mu garantujem. Tako da su oni krenuli sa nama i mi smo im obećali da ćemo im pomoći da se vrate u svoje opštine Lipljan/Lipjan i Štimlje/Shtime. Agim je trebalo da ode u Kačanik/Kaçanik i to smo i uradili. Shukri je došao i rekao Hashimu da će da ide sa mnom u Mališevu/Malishevë i krenuli smo oko 21.00 čas sledećeg dana, sledeće večer. Dva seljana su nas pratila. Prebacili su nas svojim kolima sve do glavnog puta Priština/Prishtinë – Peć/Pejë, do sela Mlećane/Mleqan. Odatle smo išli peške. Prešli smo glavni put i krenuli u selo Vrbnica/Vërmicë. Pošto je bilo jako kasno, odlučili smo da ostanemo u selu Vrbnica/Vërmicë sa nekim članovima Haxhijeve porodice. Prenoćili smo kod čoveka koji se zvao Jupa, ne sećam se njegovog prezimena. U toj kući smo ostali preko noći. U stvari, to je bila kuća njegovog brata. Takođe smo tamo ostali i sledećeg dana. I sledećeg dana smo tu ostali, a Haxhi... onda je narednog dana Haxhi otišao da se sretne sa svojim rođakom koji je trebalo da nas pokupi i odveze do tog asfaltnog puta Orlate/Arllat – Mališevu/Malishevë – Trpeza/Tërpezë. I drugog dana uveče, nas petorica smo krenuli do mesta gde je trebalo da se sretnemo sa drugom dvojicom ljudi. Iz Trpeza/Tërpezë ili Smonica/Smolicë, posle puta koji je potrajao neka tri ili četiri sata, ta dva mladića su došla i nastavili smo put prema Pagaruši/Pagarushë kroz Mališevu/Malishevë. Tako da smo putovali kolima glavnim putem, jer su u Mališevu/Malishevë uglavnom nastanjeni Albanci. Nakon 1990. godine kada je status promenjen i Mališevu/Malishevë više nije bilo opština, tu više nije bilo

državnih institucija, nije bilo policijske stanice ili upravne zgrade. Tako da nam je bilo lako da se noću krećemo i odemo do Pagaruše/Pagarushë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Gde ste nameravali da odete?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Haxhijev rođak je našao jedno privremeno mesto za nas u Pagaruši/Pagarushë i tu smo prenoćili. Ali to je bilo samo privremeno. Moja namera je bila da odem u Klečku/Kleçkë, jer sam se tamo osećao sigurno. To je bilo moje mesto boravka. Znao sam da ću tamo da nađem smeštaj. Niko ne bi mogao da nas odbije, iako je bilo normalno da vas u to vreme ljudi odbiju da boravite kod njih. Bili su preplašeni. Ali za mene je bilo bezbedno da odem tamo. Najpre sam morao da odem i izvidim situaciju. Ostali smo u Pagaruši/Pagarushë jednu noć. Sledećeg dana, uveče, mi – Shukri, Agim i ja – otputovali smo za Klečku/Kleçkë u pratnji ona dva mladića, jer u to vreme bilo je vrlo opasno da petorica ljudi budu zajedno a čak nije bilo lako ni hraniti, ni pružiti utočište za petoricu ljudi. Tako da su Shukri i Agim zajedno sa Haxhijevim rođakom nastavili put u Klečku/Kleçkë. I otišli su u kuću mog nećaka, koji je sada heroj. Zove se Sadik Shala. Rekao sam da kaže mom nećaku da sam ga ja poslao. Shukri je tamo otišao i rekao mu da ga je Fatmir poslao i zatražio da im pomogne. Sadik je bio osoba koja je vrlo dobro poznavala teren i on im je pomogao da odu u opštine Lipljan/Lipjan i Štimlje/Shtime. Nas trojica koji smo ostali, prošli smo kroz Pagarušu/Pagarushë i otišli do sela Gorić/Guriq. U Goriću/Guriq smo ostali kod nekih Haxhijevih poznanika, u porodici Zejnullaha Mazrekua. Tu smo ostali dva dana. Želim sada da napomenem da nam je od samog početka Zejnullah Mazreku rekao da je njegov dom i naš dom i da tu možemo da budemo kad god hoćemo i da će se on brinuti za nas. Ili da možemo da ostanemo tu, jer su smeštaj i utočište za nas bili prioritet. Nakon dva dana koja smo proveli u Goriću/Guriq, uputili smo se ka Klečki/Kleçkë. U Goriću/Guriq smo napravili bazu koju smo mogli da koristimo ako bi bilo potrebno. Dakle, nakon toga otišli smo u Klečku/Kleçkë. I sve vreme smo putovali isključivo noću, jer nismo želeli da ljudi budu upoznati sa našim kretanjem. U Klečku/Kleçkë smo stigli kasno uveče a Sadik nam je došao u susret. I tako je došlo do toga da se smestimo u Klečki/Kleçkë.

ADVOKAT MANSFIELD – PITANJE: Imam još jedno pitanje za večeras, jer je skoro već 19.00 časova, a pitanje je sledeće: gde smo sada... da li smo još uvek u martu kada ste konačno stigli u Klečku/Kleçkë ili smo sad već ušli u mesec april, šta mislite?

OPTUŽENI LIMAJ – ODGOVOR: Ne. Mislim da je to bio kraj marta. Možda je bio 20. mart. Bio je... znam da je to bila druga polovina marta, kraj marta.

ADVOKAT MANSFIELD: Časni Sude, da li je ovo odgovarajući trenutak?

SUDIJA PARKER: Hvala, gospodine Mansfield. Nastavićemo sutra posle podne u 14.15 časova a sada ćemo prekinuti sa radom za danas.

Sednica završena u 19.01 h.

Nastavlja se u sredu, 18. maja 2005. godine u 14.15 h.

